

**Комунальний вищий навчальний заклад
«Харківська академія неперервної освіти»**

СХВАЛЕНО

Протокол Вченої ради КВНЗ
«Харківська академія неперервної
освіти»
№2 від 25.03.2026

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ КВНЗ «Харківська академія
неперервної освіти»
№ 19 від 26.03.2026

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

***підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти,
які забезпечують викладання навчального предмета «Захист України»
в закладах освіти Харківської області***

відповідно до Постанови Кабінету Міністрів від 25 березня 2026 р. № 370
«Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим
бюджетам (за спеціальним фондом державного бюджету) для підвищення
кваліфікації та надання послуг із супервізії для педагогічних працівників, які
забезпечують викладання навчального предмета “Захист України”,
у 2026 році»

РЕКОМЕНДОВАНО

Протокол засідання
кафедри освітнього
менеджменту та
виховання
20.03.2026 № 3

Розробники: Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти» (Лузан Людмила Олександрівна, проректор з навчальної роботи, професор кафедри освітнього менеджменту та виховання, кандидат педагогічних наук, Волкова Ірина Василівна, старший викладач кафедри освітнього менеджменту та виховання (секція культури здоров'я, психологічної та інклюзивної освіти))

Напрямок: підвищення кваліфікації, розвиток та удосконалення професійних компетентностей педагогічних працівників закладів освіти, які забезпечують викладання навчального предмета «Захист України» в закладах освіти Харківської області за модельною навчальною програмою «Захист України. Інтегрований курс».

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти, які забезпечують викладання навчального предмета «Захист України», (наказ МОН України від 16.08.2024 № 1151).

Термін дії програми: з 01.01.2026 до 31.12.2030 року

Рецензенти:

Цимбал Богдан Михайлович, доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри підвищення кваліфікації та спеціалізованої підготовки у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України;

Астахова Марія Сергіївна, завідувач кафедри освітнього менеджменту та виховання Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти», кандидат педагогічних наук

© Харківська академія неперервної освіти
Лузан Л.О.
Волкова І.В.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність: освітню програму з підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти, які забезпечують викладання навчального предмета «Захист України» в закладах освіти Харківської області розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», «Про основи національного спротиву», «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про оборону України»; постанов Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1443 «Про затвердження Порядку організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву», від 21.08.2019 року № 800, «Про Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», від 25 березня 2026 р. № 370 «Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам (за спеціальним фондом державного бюджету) для підвищення кваліфікації та надання послуг із супервізії для педагогічних працівників, які забезпечують викладання навчального предмета “Захист України”, у 2026 році», від 25.07.2024 № 851 «Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти»; Стратегії воєнної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021, Стратегії національно-патріотичного виховання, затвердженої Указом Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019; наказів Міністерства освіти і науки: від 16.08.2024 № 1151 «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти, які забезпечують викладання навчального предмета «Захист України», від 01.07.2024 року № 940 «Про реалізацію інноваційного освітнього проекту на всеукраїнському рівні за темою «Теоретико-методичні засади викладання навчального предмета /інтегрованого курсу «Захист України» у серпні 2024 – серпні 2026 років», оновленого наказом МОН України від 30.04.2025 № 647 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки від 01 липня 2024 році № 940 «Про реалізацію інноваційного освітнього проекту на всеукраїнському рівні за темою «Теоретико-методичні засади викладання навчального предмета /інтегрованого курсу «Захист України» у серпні 2024 – серпні 2026 років"», від 08.08.2024 р. № 1116 «Про надання грифа "Рекомендовано Міністерством освіти і науки України"» модельній навчальній програмі «Захист України. Інтегрований курс» для закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність закладів освіти.

Зміст Програми, зокрема цілісний і системний добір модулів і тем, враховує особливості професійної діяльності вчителів/викладачів навчального предмета «Захист України» і визначається: вимогами суспільства щодо забезпечення закладів освіти висококваліфікованими фахівцями; основними напрямками державної політики у галузі освіти; Національною рамкою кваліфікації, освітніми та професійними стандартами.

Цільова група: вчителі/викладачі навчального предмета «Захист України».

Форма підвищення кваліфікації: очно-дистанційна.

Обсяг підвищення кваліфікації: Поглиблений курс навчання 270 годин (9 кредитів ЄКТС).

Мета програми: професійний розвиток педагогічних працівників закладів освіти, які забезпечують викладання навчального предмета «Захист України», через удосконалення раніше набутих та набуття нових компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2026 р. № 370 «Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам (за спеціальним фондом державного бюджету) для підвищення кваліфікації та надання послуг із супервізії для педагогічних працівників, які забезпечують викладання навчального предмета “Захист України”, у 2026 році».

Основні завдання:

- забезпечити розвиток професійних компетентностей вчителів/викладачів навчального предмета «Захист України»;
- поглибити і розширити професійні знання та вміння з теорії і практики навчання, що забезпечує якісні зміни в організації освітнього процесу;
- актуалізувати та поглибити знання щодо сучасного стану воєнної справи, включаючи сучасні принципи військового управління та планування, військові технології, інформаційну війну тощо;
- поглибити і розширити теоретичні знання та практичні вміння із фахових і психолого-педагогічних дисциплін;
- активізувати розвиток значущих професійних якостей та умінь педагогічних працівників закладів освіти для здійснення професійної діяльності;
- удосконалити вміння, спрямовані на забезпечення захисту незалежності і територіальної цілісності України, конституційних засад державного ладу, національних інтересів та суспільно-державних (національних) цінностей України;
- актуалізувати та поглибити знання щодо суспільно-державних (національних) цінностей України, особливостей формування оборонної свідомості та заходів, спрямованих на утвердження української національної та громадянської ідентичності.

ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

A2. Предметно-методична - здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти, визначених державними стандартами освіти; добирати й використовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання, виховання та розвитку учнів; формувати ціннісні ставлення в учнів.

A3. Інформаційно-цифрова – здатність орієнтуватися в інформаційному

просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності; використовувати цифрові технології в освітньому процесі.

Б.1. Психологічна – здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; здатності використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності; здатність формувати мотивацію учнів.

Б.2. Емоційно-етична – здатність конструктивно та безпечно взаємодіяти з усіма суб'єктами освітнього процесу; здатності усвідомлювати та поціновувати взаємозалежність людей і систем у сучасному глобалізованому світі.

В1. Інклюзивна – здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного здобувача освіти з урахуванням вікових та інших індивідуальних особливостей.

В2. Здоров'язбережувальна – здатність надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу.

Г2. Організаційна – здатність організовувати різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу:

– *для очного навчання:* мультимедійний проектор; ноутбук, фліпчарт, персональні комп'ютери, навчальні матеріали, інтерактивна дошка, сучасне програмне забезпечення, спеціалізоване програмне забезпечення для інтерактивної дошки; швидкісний інтернет-канал для використання під час занять відповідних онлайн-ресурсів;

– *для дистанційного навчання:* комп'ютерна техніка (комп'ютер, вебкамера, мікрофон або ноутбук), доступ до швидкісного інтернету, дистанційна платформа суб'єкта підвищення кваліфікації, програмне забезпечення для проведення відеоконференцій;

– *для практичної частини програми:* обладнання з переліку, затвердженого наказом МОН України від 10.05.2024 № 659 «Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для забезпечення викладання предмета «Захист України» закладів освіти, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації.

Оцінювання побудовано за принципами компетентнісного підходу і поєднує формувальне та підсумкове оцінювання:

Формувальне оцінювання – проводиться протягом навчання і включає:

- спостереження за роботою слухачів на практичних заняттях;
- самооцінювання результатів навчальної діяльності слухачами.

Підсумкове оцінювання – здійснюється наприкінці курсів підвищення кваліфікації у вигляді комплексного тестування за всіма темами освітньої програми, що дозволяє оцінити рівень засвоєння знань, умінь і сформованості компетентностей слухачів.

Підсумкове тестування здійснюється у вигляді тесту із 35 питань.

I рівень: 30 завдань з вибором однієї правильної відповіді. До кожного із завдань наведено чотири або п'ять варіантів відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо слухач вибрав і позначив правильну відповідь (кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал).

II рівень: 5 завдань на встановлення відповідності. До кожного завдання наведено інформацію, позначену цифрами і буквами. Щоб виконати завдання, необхідно встановити відповідність інформації, позначеної цифрами та буквами (утворити «логічні пари»). Завдання вважається виконаним, якщо слухач правильно зробив поєднання рядків та колонок (кожна правильно встановлена відповідність оцінюється в 1 бал).

Максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконав усі завдання підсумкового тесту, – 50 балів. Прохідний бал – 35 (70%). Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво про підвищення кваліфікації.

Змістові критерії для складання тестових завдань:

- Знання та розуміння – усвідомлення ключових ідей, принципів і цінностей Нової української школи, вимог Державного стандарту профільної середньої освіти та принципів компетентнісного навчання.
- Застосування – уміння добирати та застосовувати сучасні педагогічні підходи, методи й форми організації освітнього процесу, цифрові технології та інструменти штучного інтелекту в педагогічній діяльності
- Створення – здатність планувати, моделювати й конструювати уроки та навчальні проекти щодо реалізації компетентнісного орієнтованого та діяльнісного підходів під час вивчення модулів модельної навчальної програми “Захист України. Інтегрований курс”.
- Оцінювання – здатність використовувати інструменти формуального й підсумкового оцінювання, забезпечувати прозорість та об’єктивність оцінювання результатів навчання учнів.
- Аналіз – здатність до самоаналізу, професійної рефлексії, готовність до інноваційної діяльності та безперервного професійного зростання.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: свідоцтво про підвищення кваліфікації.

Навчально-тематичний план

№	Тематика занять	Теорія	Практ	Кільк. годин
	Блок 1. Загально-педагогічна підготовка			
	Модуль 1.1. Нова українська школа: принципи та засади	6	4	10
1.1.1	НУШ у профільній школі. Нормативно-правове забезпечення впровадження Концепції НУШ.	2		2
1.1.2	Професійний розвиток учителя: індивідуальна траєкторія розвитку.	1	1	2
1.1.3	Роль класного керівника у вихованні особистості громадянина-патріота: ціннісний аспект	1	1	2
1.1.4	Сучасні підходи до профорієнтації в закладі загальної середньої освіти	2	2	4
	Модуль 1.2. Державний стандарт та модельні навчальні програми	5	5	10
1.2.1	Концептуальні засади ДСПСО: від цінностей до результатів	1	1	2
1.2.2	Модельна навчальна програма «Захист України. Інтегрований курс» в контексті Державного стандарту профільної середньої освіти	1	1	2
1.2.3	Кейс-метод та ситуаційне моделювання як інструменти впровадження Державного стандарту профільної освіти в курсі «Захист України. Інтегрований курс»	1	1	2
1.2.4	Викладання навчального предмета «Захист України»: виклики й оновлення.	1	1	2
1.2.5	Реалізуємо модельну навчальну програму «Захист України. Інтегрований курс» на базі Берестинського осередку	1	1	2
	Модуль 1.3. Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі	5	11	16
1.3.1	Універсальний дизайн навчання: клас як простір творчості.	1	1	2
1.3.2	Цифровий освітній простір учителя предмету «Захист України»	1	1	2

1.3.3	Навчання в дії: практико-орієнтовані підходи на уроках «Захисту України»	1	1	2
1.3.4	Трансформація оцінювання в НУШ: стратегії і практики формульовального оцінювання	1	1	2
1.3.5	Практичні аспекти супервізії з навчального предмета «Захист України» за модулями модельної навчальної програми «Захист України. Інтегрований курс»		2	2
1.3.6	Сучасні підходи до створення цифрового освітнього контенту в Новій українській школі	1	1	2
1.3.7	Використання Google форми для поточного та підсумкового оцінювання.		4	4
	Модуль 1.4 Психолого-педагогічний супровід учасників освітнього процесу Нової української школи	3	9	12
1.4.1	Психолого-педагогічний супровід учасників освітнього процесу Нової української школи.	1	1	2
1.4.2	Психологічна стійкість та ефективна комунікація в освіті в умовах кризових ситуацій.	1	1	2
1.4.3	Кейс-стаді: інструменти саморегуляції в умовах онлайн-навчання	1	1	2
1.4.4	Тайм-менеджмент сучасного вчителя та учня- як інструмент для керування часом.		2	2
1.4.5	Порядок дій під час стрілецького обстрілу, авіаційного, ракетного нальотів та артилерійського обстрілу. Формування та зміцнення психологічної стійкості.		2	2
1.4.6	Основи виживання: від вибору укриття до дій у надзвичайних ситуаціях»: методика навчання.		2	2
	Модуль 1.5 Особливості впровадження інклюзивного навчання та системний психолого- педагогічний супровід учнів з особливими освітніми потребам	1	5	6
1.5.1	Створення інклюзивного освітнього середовища: рівність, доступність, розвиток	1	1	2
1.5.2	Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів) та рівні підтримки учнів з ООП		2	2
1.5.3	Індивідуалізація освітнього процесу учнів з ООП на уроках ЗУ		2	2

	Разом за блоком	20	34	54
	Блок 2. Методична підготовка			
	Модуль 2.1 Оновлена методика викладання тем навчального предмета «Захист України»	4	10	14
2.1.1	Способи організації командної роботи: інструменти взаємодії	1	1	2
2.1.2	Командна взаємодія та військово-прикладні ігри: методичний практикум		2	2
2.1.3	Цифрові інструменти розвитку критичного мислення здобувачів освіти.	2	2	4
2.1.4	Як створити медіаосвітню вправу для уроків навчального предмета «Захист України»		2	2
2.1.5	Мистецтво автономії: як вижити та зберегти комфорт без центральних комунікацій.	1	1	2
2.1.6	Інтерактивні методики вивчення модуля «Цивільне населення в кризових умовах		2	2
	Модуль 2.2 Методологія підготовки і проведення уроків	5	9	14
2.2.1	Як змодельовати кейс-урок «Захисту України»	1	1	2
2.2.2	Тренінг «Сучасний урок "Захист України": структура, ключові методичні прийоми та технології»		2	2
2.2.3	Методичний інтенсив «Топографічні карти та орієнтування на місцевості у підготовці до захисту України»	2	2	4
2.2.4	Інтерактивний урок: платформи, сервіси, застосунки		2	2
2.2.5	Формування готовності учнів до відповідальної поведінки в умовах небезпеки засобами інтерактивного навчання на уроках предмета «Захист України»	1	1	2
2.2.6	Компетентнісно орієнтовані завдання з предмета «Захисту України»	1	1	2
	Модуль 2.3 Особливості педагогічної роботи з учнями підліткового віку	4	6	10
2.3.1	Методи мотивації учнів підліткового віку	1	1	2
2.3.2	Гейміфікація та симулятори як інструменти виховання мотивації до захисту Батьківщини»	1	1	2

2.3.3	Вплив ціннісних орієнтацій педагога на становлення оборонної свідомості особистості в умовах збройної агресії	1	1	2
2.3.4	Патріотичні ігри як засіб національно-патріотичного виховання: інформаційно-аналітичний огляд ефективних вітчизняних і зарубіжних педагогічних практик	1	1	2
2.3.5	Емоційна саморегуляція та життєздатність в контексті психічного здоров'я учасників освітнього процесу		2	2
	Модуль 2.4 Створення навчальної програми. Роль вчителя / викладача навчального предмета «Захист України»	3	11	14
2.4.1	Від модельної навчальної програми до практики: академічна свобода вчителя предмета «Захист України»	1	1	2
2.4.2	Виховання громадянина-патріота: від участі у Всеукраїнській дитячо-юнацькій військово-патріотичній грі "Сокіл" ("Джура") до сучасних стандартів підготовки захисника України.	1	1	2
2.4.3	Методичні прийоми формування індивідуальних бойових навичок поводження зі стрілецькою зброєю (10 клас. Модуль 3. Озброєння та військова техніка. Стрілецька підготовка).	1	1	2
2.4.4.	Діяльнісний підхід у формуванні навичок пересування та дій зі зброєю (11 клас. Модуль 2. Стрілецька підготовка, основи дій та взаємодії в бою).		2	2
2.4.5	Діяльнісний підхід у формуванні індивідуальних бойових навичок поводження зі стрілецькою зброєю та навичок пересування у складі малої групи (10 клас, модуль 3; 11 клас, модуль 2).		2	2
2.4.6	Методика викладання БпЛА: види та призначення. Сфери застосування БпЛА. Основи пілотування. Базові вправи на FPV-дронах.		2	2
2.4.7	Фізична спроможність та виживання в екстремальних умовах: практичні прийоми.		2	2
	Разом за блоком	16	36	52
	Блок 3. Фахова підготовка			

	Модуль 3.1 Основи національної безпеки України та оборони. Роль в обороні України	5	5	10
3.1.1	Національна безпека та оборона. Нормативно-правові засади.	1	1	2
3.1.2	Роль НАТО. Стратегічні партнери. Коаліція у протистоянні. Модуль 1, 10 клас	1	1	2
3.1.3	Роль предмета «Захист України» у формуванні національної свідомості та гідності як ціннісних рис особистості	1	1	2
3.1.4	Високий рівень мовно-комунікативної компетентності вчителя предмета «Захист України» як невід’ємна умова національно-патріотичного виховання.	1	1	2
3.1.5	Роль громадянського суспільства у формуванні обороноздатності і національної єдності. Громадський активізм в умовах воєнного часу. Волонтерський рух. Модуль 6, 11 клас	1	1	2
	Модуль 3.2 Основи управління та планування	3	7	10
3.2.1	Поняття Сил оборони.	1	1	2
3.2.2	Поняття та завдання військового управління та планування.	2	2	4
3.2.3	Відпрацювання в форматі “Wargame” воєнного управління та планування.		4	4
3.3	Модуль 3.3 Інформаційна війна	7	9	16
3.3.1	Як не потрапити на гачок ІПСО та протидіяти їм.	1	2	3
3.3.2	Цифрові інструменти для розпізнавання візуальних маніпуляцій, створених за допомогою ШІ	1	2	3
3.3.3	Інформаційна війна та кіберзагрози: сучасні виклики і механізми протидії в освітньому середовищі	2	2	4
3.3.4	Цифрова безпека та кібергігієна: управління цифровою ідентичністю і профілактика кіберзлочинності	2	2	4
3.3.5	Інформаційно-цифрова компетентність учителя в умовах інформаційної війни: безпека, відповідальність і професійна діяльність	1	1	2

	Модуль 3.4 Домедична допомога в умовах бою	4	4	8
3.4.1	Практичний кейс: Огляд та використання різних типів турнікетів для ефективного контролю кровотеч. Техніки тампонування для забезпечення тимчасової зупинки кровотеч.	2	2	4
3.4.2	Гейміфікація навчання домедичної допомоги: формування практичних навичок за алгоритмом MARCH відповідно до стандартів Tactical Combat Casualty Care	2	2	4
	Модуль 3.5 Військові технології та їх розвиток. Основи радіоелектронної боротьби	14	26	40
3.5.1	Спеціальні війська та зв'язок.	2	2	4
3.5.2	Основи радіозв'язку	2	2	4
3.5.3	Подвійне застосування та безпека зв'язку: Starlink.	2	2	4
3.5.4	Методи та технічні засоби радіоелектронної із військових систем РЕР та РЕБ.		4	4
3.5.5	Безпілотні (роботизовані) системи.		4	4
3.5.6	Симулятори та тренажери для підготовки операторів БПЛА.		4	4
3.5.7	Основи пілотування.		4	4
3.5.8	Військові інформаційні системи та платформи.	4		4
3.5.9	Військові професії.	4		4
3.5.10	Відпрацювання практичних навичок використання військових технологій		4	4
	Модуль 3.6 Озброєння та військова техніка. Стрілецька підготовка	4	6	10
3.6.1	Призначення, види та типи озброєння.	2		2
3.6.2	Правила безпеки та відповідальність при роботі з озброєнням у випадках нещасних випадків.	1	1	2
3.6.3	Основні принципи та методи тренування зі стрілецької справи.	1	1	2
3.6.4	Огляд різних типів ручних гранат, їхні особливості будови.		2	2
3.6.5	Відпрацювання практичних навичок з особистою зброєю, ручними гранатами.		2	2

	Модуль 3.7 Основи дій, комунікації та взаємодії в бою	2	8	10
3.7.1	Основи тактики та види бою.	2		2
3.7.2	Способи і умови переміщення бійця та бойової групи.		2	2
3.7.3	Передача інформації в бойових умовах.		2	2
3.7.4	Інженерні загородження. Смуга перешкод.		2	2
3.7.5	Відпрацювання практичних навичок маскування, переміщення бійця та бойової групи, передачі інформації в бойових умовах.		2	2
	Модуль 3.8 Орієнтування на місцевості та інженерна фортифікація	2	8	10
3.8.1	Орієнтування на місцевості.	1	1	2
3.8.2	Геопросторова інформація.	1	1	2
3.8.3	Інженерна фортифікація.		2	2
3.8.4	Класифікація вибухонебезпечних предметів.		2	2
3.8.5	Відпрацювання практичних навичок орієнтування на місцевості та інженерної фортифікації.		2	2
	Модуль 3.9 Цивільне населення в умовах бойових дій	4	6	10
3.9.1	Поняття надзвичайної ситуації.	2		2
3.9.2	Види військових загроз для цивільного населення під час бойових дій.	2		2
3.9.3	Дії в разі терористичного акту, перестрілки, захоплення транспорту.		2	2
3.9.4	Відпрацювання практичних навичок дій у надзвичайних ситуаціях та умовах бойових дій.		4	4
	Разом за блоком:	45	79	124
	Блок 4. Діагностико-аналітичний			
4.1	Організаційно-настановне заняття		2	2
4.2	Вхідне тестування	1		1
4.3	Рефлексія «Роль вчителя/викладача навчального предмета «Захист України» в реалізації модельної навчальної програми»	1	4	5

4.4	Вихідне тестування	2		2
	Разом за блоком:	4	6	10
	УСЬОГО:	85	155	240

Блок 1. Загально-педагогічна підготовка

1.1. *Нова українська школа: принципи та засади*

1.1.1. НУШ у профільній школі. Нормативно-правове забезпечення впровадження Концепції НУШ

Розбір дорожньої карти реформи та нормативно-правових актів МОН України, які регламентують перехід до профільної школи.

Як Концепція НУШ змінює підходи до викладання «Захисту України» на профільному рівні — від зазубрювання теорії до формування життестійкості, навичок критичного мислення та тактичної підготовки.

Моделювання інтегрованих уроків, орієнтованих на діяльнісний підхід та впровадження новітніх технологій (симуляторів, дронів, тренажерів) у межах цільових державних субвенцій.

1.1.2. Професійний розвиток учителя: індивідуальна траєкторія розвитку

Концепція безперервного професійного розвитку: нормативно-правове забезпечення права вчителя на вільний вибір форм, видів та суб'єктів підвищення кваліфікації; філософія проактивного навчання.

Технологія побудови індивідуальної освітньої траєкторії (ІОТ): покроковий алгоритм розробки та реалізації персональної програми розвитку; декомпозиція глобальних кар'єрних цілей на конкретні мікрокроки.

Професійні дефіцити та самодіагностика: інструменти об'єктивного оцінювання власних сильних сторін і зон розвитку (SWOT-аналіз, павутинні діаграми компетентностей, рефлексивні карти); подолання «професійного плато» та емоційного вигорання.

Інструменти фіксації прогресу: формування індивідуального професійного портфоліо вчителя, інтеграція цифрових ресурсів та напрацьованих кейсів як доказів безперервного еволюційного зростання.

Практична робота: створення робочої моделі власної індивідуальної траєкторії розвитку, яка дозволить їм ефективно реагувати на сучасні освітні трансформації та самостійно керувати своєю кар'єрою.

1.1.3 Роль класного керівника у вихованні особистості громадянина-патріота: ціннісний аспект

Актуальність національно-патріотичного виховання молодого покоління. Мета та завдання національно-патріотичного виховання в системі освіти України. Принципи, на яких має будуватися виховний процес та національно-патріотичне виховання зокрема.

Класифікація цінностей сучасного українського виховання. Патріотизм як почуття і як базова якість особистості. Компетентнісний підхід у вихованні громадянськості та патріотизму. Ідея національного виховання в працях педагогів класиків. Педагогічні умови ефективного здійснення патріотичного виховання.

Практична частина. Робота в групах «Про роль особистості педагога», використання цифрового інструменту Padlet вправа «Що я знаю про рідний край»

1.1.4 Сучасні підходи до профорієнтації в закладі загальної середньої освіти

Сучасні тенденції розвитку системи профорієнтації в суспільстві: європейський та вітчизняний досвід. Нормативне забезпечення профорієнтації в системі освіти. Загальні підходи до профорієнтації в закладі освіти (інформаційний, діагностико-консультаційний, розвивальний, активізуючий). Завдання та особливості профорієнтаційної роботи в базовій та старшій школі.

Педагогічний інструментарій вчителя предмета «Захист України» з профорієнтації, реалізація компетентнісного та діяльнісного підходів. Інноваційні технології та практичні методи роботи з профорієнтації здобувачів освіти в умовах дистанційного формату навчання.

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: стратегії державної політики в галузі освіти та забезпечення якості освіти; пріоритетні напрями розвитку профільної середньої освіти; ключові засади Концепції Нової української школи; принципи компетентнісного підходу в навчанні; принципи діяльнісного підходу в освіті; сучасні підходи до профорієнтації в закладі загальної середньої освіти; ціннісні орієнтири профільної середньої освіти; нормативно-правова база щодо забезпечення впровадження Концепції НУШ та особливостей організації освітнього процесу в профільній середній освіті; особливості формування і розвитку демократичних цінностей;

Уміння: вільно орієнтуватися в сучасному соціально-політичному та освітньому просторі; користуватися в практичній діяльності основними нормативно-правовими документами; розвивати в учнів ключові компетентності, наскрізні вміння; реалізовувати принципи діяльнісного підходу, застосовувати діяльнісні методи навчання; планувати і здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та інших особливостей учнів (їх здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду); розвивати в учнів уміння здійснювати самомотивацію до навчання, аналіз, рефлексію навчальної діяльності та її результативності.

Диспозиції (цінності, ставлення): враховувати зміни в системі освіти, її законодавчому забезпеченні, в діяльності закладу освіти, учнівському колективі; дотримання принципів компетентнісного і діяльнісного принципів у навчанні.

Тема 1.2. Державний стандарт та модельні навчальні програми

1.2.1 Концептуальні засади ДСПСО: від цінностей до результатів

Структура Державного стандарту профільної середньої освіти (ДСПСО). Мета та компетентнісний потенціал освітніх галузей. Базові знання. Загальні результати навчання. Конкретні результати навчання. Орієнтири для оцінювання. Забезпечення наступності в базовій середній освіті. Інтеграція

освітніх галузей.

Практична частина. Активатор: “Цінності, які формують школу”. Аналіз ситуацій: “Цінності в дії”. Інтерактив: “Правда чи міф про ДСПСО”.

1.2.2 Модельна навчальна програма “Захист України. Інтегрований курс” в контексті Державного стандарту профільної середньої освіти

Навчально-методичне забезпечення викладання предмета “Захист України”, нормативно-правове забезпечення створення осередків на базі ЗЗСО .

Модельні навчальні програми як орієнтир впровадження Державного стандарту базової середньої освіти..

Модельна навчальна програма “Захист України. Інтегрований курс” (2024 рік), цілі, завдання, структура. Базові знання та компетентнісний потенціал модельної навчальної програми, відповідність Державному стандарту профільної середньої освіти. Конкретизація очікуваних результатів і видів діяльності в навчальній програмі крізь призму зворотного дизайну планування і оцінювання результатів навчання. Особливості реалізації модельної навчальної програми на базі ЗЗСО – осередків для викладання навчального предмета “Захист України”.

Традиційний і компетентнісний підходи в реалізації модельної навчальної програми “Захист України. Інтегрований зміст”. Академічна свобода вчителя в реалізації змісту програми. Розроблення навчальної програми, календарно-тематичного планування з предмета “Захист України”.

Практична частина. Обговорення алгоритму визначення компетентностей за змістом Стандартів і модельної навчальної програми. Інтерактив “Структурно-логічна модель дій вчителя при розробці навчальної програми «загальний результат – очікуваний результат – зміст уроку– види діяльності»”.

1.2.3 Кейс-метод та ситуаційне моделювання як інструменти впровадження Державного стандарту профільної освіти в курсі «Захист України»

Кейс-метод та ситуаційне моделювання як інструменти впровадження Державного стандарту профільної середньої освіти в курсі «Захист України». Компетентнісний потенціал предмета «Захист України» в умовах сучасних безпекових викликів. Формування життєво необхідних навичок через аналіз кризових ситуацій та практичне відпрацювання алгоритмів дій. Види кейсів та особливості їх застосування в освітньому процесі. Структура та етапи розроблення кейсів. Організація ситуаційного моделювання, дебрифінгу та командної роботи учнів. Практичне використання кейсів з домедичної допомоги, цивільного захисту, мінної та інформаційної безпеки. Роль учителя як фасилітатора безпечного освітнього середовища. Орієнтири для оцінювання практичних умінь, критичного мислення та командної взаємодії учнів.

1.2.4 Викладання навчального предмета «Захист України»: виклики й оновлення

Системна трансформація предмета «Захист України». Причини реформування предмета. Від допризовної підготовки до культури безпеки та стійкості. Нові підходи до організації навчальних груп. Лідерство та громадянська відповідальність учнів. Технологізації предмета: БпЛА, кібербезпека, інформаційна гігієна. Тактична медицина як життєво необхідна

компетентність. Осередки викладання предмета «Захист України» як практико-орієнтоване освітнє середовище. Зміна ролі вчителя в сучасній моделі навчання. Формувальне оцінювання та оцінка практичних компетентностей. Практична спрямованість сучасного курсу. Моделювання ситуацій та сценарний підхід. Алгоритми дій у кризових ситуаціях. Робота в малих групах і розвиток командної взаємодії. Сучасне обладнання та технології навчання. Інтегрований характер курсу «Захист України». Інтеграція з історією та громадянською освітою. Правова складова предмета. Інтеграція знань із фізики, географії, біології. Формування культури безпеки як ключова мета предмета. Супервізія та управлінський супровід реформи. Сутність супервізії у викладанні предмета. Роль супервізора у професійному розвитку педагога. Управлінські рішення адміністрації закладу освіти. Матеріально-технічне забезпечення осередків. Партнерська взаємодія з громадами та фахівцями.

1.2.5 Реалізуємо модельну навчальну програму «Захист України. Інтегрований курс» на базі Берестинського осередку

Осередок викладання навчального предмета «Захист України» є організованим освітнім простором, що забезпечує якісну реалізацію модельної навчальної програми через поєднання теоретичної та практичної підготовки учнів. Осередок створений як сучасна навчально-матеріальна база, де учні різних закладів освіти можуть отримувати знання та відпрацьовувати навички з основ національної безпеки, цивільного захисту та домедичної допомоги.

Структура осередку включає адміністративно-координаційний компонент, який відповідає за організацію освітнього процесу, планування занять, взаємодію із закладами освіти та забезпечення методичного супроводу. Важливе місце займає навчально-методична складова, що охоплює розробку програм, сценаріїв занять, інструктивних матеріалів і дидактичного забезпечення відповідно до вимог курсу. У структурі осередку передбачено навчально-практичні зони, де відпрацьовуються ключові компетентності: основи тактичної підготовки, домедична допомога, алгоритми дій у надзвичайних ситуаціях, використання засобів індивідуального захисту. Окремо функціонує матеріально-технічна база, яка включає навчальне обладнання, тренажери та засоби моделювання ситуацій.

Осередок забезпечує системний підхід до викладання предмета «Захист України», поєднуючи управлінську, методичну та практичну складові для формування в учнів необхідних життєвих і безпекових компетентностей.

Типова освітня програма для 10-12 класів (заклади професійної та фахової передвищої освіти в частині здобуття повної загальної середньої освіти). Вибіркові освітні компоненти. Базовий навчальний план, варіанти типових навчальних планів, розподіл навчального навантаження між освітніми галузями. Роль міжособистісної взаємодії та роботи в команді для формування й реалізації спільної цілі. Автономія закладів освіти в організації освітнього процесу.

ЗЗСО як осередок викладання навчального предмета «Захист України». Структура Осередку, Складання розкладу на основі визначення предметного змісту і послідовності досягнення результатів навчання учнів з урахуванням вимог ДСПСО, типових освітніх програм, попередніх результатів навчання учнів, їх освітніх потреб. Планування навчальних занять на основі навчальних програм, затверджених педагогічною радою закладу освіти, календарне планування.

Очікувані результати навчання:

Знання: Державний стандарт профільної середньої освіти; мета та компетентнісний потенціал освітніх галузей; сутність та складові (уміння й ставлення) ключових компетентностей; сутність наскрізних для всіх компетентностей умінь; основні групи обов'язкових результатів навчання учнів в освітній галузі; загальна характеристика базових знань з освітньої галузі; структурні компоненти типової освітньої програми для 10 - 12 класів (заклади професійної та фахової передвищої освіти в частині здобуття повної загальної середньої освіти); механізмів розробки навчального плану закладу освіти; особливостей реалізації різних видів навчальної діяльності в освітньому процесі.

Уміння: орієнтуватися у структурі загальних результатів навчання здобувачів освіти та орієнтирах для їх оцінювання в освітній галузі; створювати критерії для аналізу модельних програм щодо можливості їх використання в освітньому процесі; визначати сильні сторони модельних програм та прогнозувати можливі утруднення їх реалізації; бачити можливості поступового, з наростанням обсягу і складності навчального матеріалу, наближення школярів до здобуття загальних і конкретних навчальних результатів, передбачених Стандартом та орієнтирами для оцінювання;

розробляти навчальну програму на основі модельної навчальної програми; визначати предметний зміст і послідовність досягнення результатів навчання учнів з урахуванням вимог ДСПСО, типових освітніх програм, попередніх результатів навчання учнів, їх освітніх потреб; враховувати особливості освітніх галузей, визначених Державним стандартом, при розробленні навчальних програм.

описувати види навчальної діяльності учнів; планувати навчальні заняття на основі навчальних програм, затверджених педагогічною радою закладу освіти, складати календарне планування.

Диспозиції (цінності, ставлення): орієнтація на співпраці та інтегроване навчання, власний професійний розвиток педагога в умовах змін системи освіти та законодавчого забезпечення; визначення відповідності власних професійних компетентностей чинним вимогам.

1.3. Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі

1.3.1. Універсальний дизайн навчання: клас як простір творчості

Формула успіху дитини у навчанні. Міф про «середнього учня в класі». Різноманітність – це ресурс, а не проблема. Базові характеристики різноманітності. Профайли учнів і учениць. Як зробити уроки цікавими, доступними та ефективними для кожного учня та учениці. Основні принципи універсального дизайну навчання: множинні способи представлення матеріалу, множинні способи взаємодії, множинні способи залучення учнів. Інтегровані інструменти універсального дизайну навчання.

Практична частина. Активність: «Що таке різноманітність учнів і учениць?». Кейс-стаді: «Чи є описана ситуація УДН?». Інтерактив: «Практикуємо основні принципи УДН».

1.3.2 Цифровий освітній простір учителя предмету «Захист України»

Цифровий освітній простір учителя предмета «Захист України». Використання сучасних цифрових ресурсів в освітньому процесі. Складові цифрового освітнього простору вчителя. Сучасні тенденції цифрової освіти. Класифікація цифрових ресурсів. Цифрові сервіси для організації навчання та співпраці. Використання платформ для створення інтерактивних завдань, презентацій, вікторин, командної роботи та оцінювання навчальних досягнень учнів. Роль цифрових технологій у підвищенні інтерактивності освітнього процесу, розвитку творчості, самостійності та ефективної комунікації.

Практична частина. Створення ментальної карти «Цифровий освітній простір учителя предмету «Захист України»». Спільний аналіз ефективності використання популярних сервісів та інформаційних платформ.

1.3.3 Навчання в дії: практико-орієнтовані підходи на уроках «Захисту України»

Діяльнісний та компетентнісний підходи в освіті. Практико-орієнтований підхід як педагогічна стратегія сучасної освіти. Особливості практико-орієнтованого навчання. Роль практичної діяльності у формуванні ключових компетентностей. Пріоритети організації освітнього процесу на уроках предмета «Захист України». Можливості практико-орієнтованого підходу в реалізації змісту предмета «Захист України». Характеристика практико-орієнтованих технологій та методів навчання на уроках «Захист України»: моделювання життєвих ситуацій; рольові та ділові ігри; тренінгові технології тощо.

Практична частина. Рефлексія «Навігатор навчання». Вправа «Створюємо формулу практико-орієнтованого навчання». Робота в малих групах «Впізнай практико-орієнтований підхід».

1.3.4 Трансформація оцінювання в НУШ: стратегії і практики формувального оцінювання

Формувальне оцінювання в межах предмета «Захист України» — оцінювання як навчання, оцінювання для навчання (постійний зворотний зв'язок учні — учні, учитель — учні, який допомагає учнівству зрозуміти свій навчальний поступ). Оцінювання навчання.

Головний принцип формувального оцінювання — відсутність страху перед помилкою, адже помилка на уроці — це досвід, що рятує життя в реальних умовах. Відстеження навчального поступу.

Інструменти формувального оцінювання на уроках ЗУ: для практичних навичок (домедична допомога, ТТХ); для теоретичних блоків та алгоритмів (військові технології), для симуляцій та рольових ігор, для створення проєктів.

Практична частина. Створення чекістів самооцінювання (взаємооцінювання).

1.3.5 Практичні аспекти супервізії з навчального предмета «Захист України» за модулями модельної навчальної програми «Захист України. Інтегрований курс»

Надання професійної підтримки вчителю для ефективного впровадження нової модельної навчальної програми «Захист України. Інтегрований курс». Нормативно-організаційний блок. Документообіг: оформлення запиту, розробка індивідуального плану-графіка та звітування за результатами підтримки. Методична складова. Практична допомога в організації 8-годинних тренінгів замість щотижневих уроків. Технологічна підтримка: консультування щодо використання симуляторів БпЛА, інтерактивних тирів та засобів тактичної медицини в Осередках для викладання навчального предмета «Захист України». Гендерна рівність: методичний супровід спільного навчання хлопців та дівчат за єдиною програмою.

Соціально-психологічний та етичний аспект: інтеграція ветеранів, організація взаємодії вчителя з ветеранами-інструкторами. Профілактика вигорання: використання супервізії для стабілізації емоційного стану педагога в умовах роботи з кризовим контентом (обстріли, ПМД).

Контроль та зворотний зв'язок. Моніторинг якості: оцінювання прогресу формування оборонної свідомості учнів. Рефлексивна практика: аналіз проведених занять з використанням методів «рівний-рівному» для професійного самовдосконалення. Основні методичні поради щодо планування уроків за модулями модельної навчальної програми.

Практична частина. Кейс: Планування уроків за модулями модельної навчальної програми. Тренінг «Безпечне поводження зі зброєю». Приклад практичного заняття: Гра-модельювання «Рятувальна місія».

1.3.6 Сучасні підходи до створення цифрового освітнього контенту в Новій українській школі

Архітектура сучасного освітнього досвіду: як об'єднати педагогічний дизайн, інтерактив та штучний інтелект в єдину освітню екосистему. Еволюція цифрового інтелекту педагога: від цифрового громадянства до цифрового підприємництва.

Формула балансу освітнього контенту. Алгоритм проєктування візуальної складової уроку. Керування когнітивним навантаженням під час проєктування уроку.

Основні характеристики та формати ефективного цифрового навчального контенту. Критерії якості цифрового контенту для уроку.

Практична частина: створення інфографіки та інтерактивної вправи як прикладу ефективного цифрового контенту для уроку предмету “Захист України”.

1.3.7 Використання Google форми для поточного та підсумкового оцінювання

Google форма з тестом - потужний інструмент для оцінювання. Режими функціонування форми. Створення форми з тестом. Конструктор запитань: відмінності режиму з тестом. Перемішування варіантів відповідей: можливість чи необхідність. Варіанти функціонування тесту: вибір в залежності від завдань уроку. Формування покликання для учнів. Способи збирання та зберігання виконаних учнями тестів.

Перевірка правильності роботи теста. Функція меню конструктора запитань “Імпортувати запитання” - зручний інструмент для створення шаблонів. Запрошення до співпраці: як поділитися тестом з колегою.

Практична частина. Створення навчального тесту на довільну тематику.

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: сутнісних характеристик сучасних підходів до навчання в Новій українській школі; особливостей організації освітнього процесу в закладах професійної середньої освіти; спільних і відмінних рис проблемного й проєктного навчання; умов ефективного перебігу кооперативного навчання та методів формування колективної відповідальності; сутності та принципів діяльнісного підходу в навчанні; ознак поверхневого і глибинного навчання; стратегій розвитку критичного мислення та когнітивної гнучкості; сучасних підходів до оцінювальної діяльності та видів оцінювання.

Уміння: організовувати педагогічну діяльність на засадах сучасних підходів до навчання в НУШ; застосовувати діяльнісні методи навчання та різноманітні інструменти діяльнісного підходу в освітньому процесі; реалізовувати визначені підходи до організації сучасного освітнього процесу в умовах очного, дистанційного й змішаного навчання; аналізувати, добирати та застосовувати компетентісно орієнтовані завдання; моделювати уроки за базовими сценаріями проблемно-орієнтованого, проєктного, кооперативного навчання; планувати навчальний проєкт; добирати ефективні методи формування колективної відповідальності, розвитку критичного мислення й когнітивної гнучкості; створювати рефлексивне навчальне середовище; застосовувати різні види оцінювання, організовувати оцінювальну діяльність на основі цілей та критеріїв, організовувати взаємооцінювання учнів.

Диспозиції (цінності, ставлення): готовність застосовувати сучасні підходи до навчання в Новій українській школі; усвідомлення необхідності професійної мобільності й гнучкості; розвиток здатності планувати освітній процес на засадах Концепції Нової української школи, готовність застосувати нові підходи до оцінювання результатів навчання учнів.

1.4. Психолого-педагогічний супровід учасників освітнього процесу Нової української школи

1.4.1 Психолого-педагогічний супровід учасників освітнього процесу Нової української школи (Замазій Ю.О., 2 години).

Психолого-педагогічний супровід учасників освітнього процесу: створення безпечного, підтримувального та психологічно комфортного освітнього середовища. Завдання педагогів: забезпечення емоційної підтримки здобувачів освіти через розвиток довірливих стосунків, уважне ставлення до переживань дітей та підтримання стабільного психологічного клімату в класі. Ефективність підтримки через визнання емоцій дитини, чесне спілкування, збереження щоденних рутин і використання вправ для саморегуляції та зниження тривожності. Значущі фактори: створення умов для вираження почуттів, розвиток соціальних зв'язків та позитивна взаємодія з однолітками, розвиток

життєстійкості дітей через гру та підтримку з боку значущих дорослих, формування навичок подолання стресу. Чого варто уникати в роботі з учнями. Ресурсність та психологічна стійкість педагога.

Практична частина: Вправа «Підтримувальна комунікація». Вправа «Ресурс вчителя».

1.4.2 Психологічна стійкість та ефективна комунікація в освіті в умовах кризових ситуацій

Перша психолого-педагогічна допомога: форми, методи та протоколи підтримки під час кризових станів. Основи психологічної комунікації, соціально-емоційного навчання та інструменти подолання тривожності у здобувачів освіти. Результати дослідження соціально-емоційного навчання Державна служба якості освіти України.

Виховання психологічної стійкості через відкриті кола, ненасильницьку комунікацію, тьюторський супровід і скафолдинг. Практичні кейси подолання тривожності: техніки емоційної регуляції, майндфулнес-практики, вправи на заземлення, створення безпечного середовища, розвиток емоційної грамотності, арттерапія та кінезіологічні вправи.

Організаційно-педагогічні механізми гнучкої освітньої траєкторії: індивідуалізація навчання, педагогіка партнерства, технології розвитку стійкості, мікропроекти, волонтерство, підтримка навчальної мотивації, інтерактивні методи та засоби залучення під час дистанційного навчання. Цифрові інструменти підтримки психологічної стійкості та розвиток емоційного інтелекту.

Практична частина. Освітній брейнстормінг «Психолого-соціальна стійкість та підтримка здобувачів освіти в умовах воєнного стану».

1.4.3 Кейс-стаді: інструменти саморегуляції в умовах онлайн-навчання

Сутність саморегуляції як педагогічної та психологічної компетентності в умовах онлайн-формату. Саморегуляція в контексті НУШ і здоров'язбережувального підходу. Емоційна саморегуляція як професійна компетентність педагога. Педагог як емоційна модель для дитини.

Стресостійкість і життєстійкість як чинники саморегуляції вчителя. Стресостійкість як набір якостей і навичок, що допомагають витримувати фізичні, розумові та емоційні навантаження без шкоди здоров'ю. Ресурсні фактори та умови підтримки психологічної резильєнтності вчителя у професійній діяльності.

Практичні техніки стабілізації та саморегуляції на чотирьох рівнях сприймання: підтримка когнітивно-смыслового рівня, техніки заземлення та відновлення відчуття кордонів тіла, інструменти екологічного прояву емоцій.

Вплив онлайн-середовища (інформаційні перевантаження, асинхронність, технічні ризики, комунікаційні бар'єри) на якість освітньої діяльності педагога та учнів. Принципи безпечної й підтримувальної комунікації в цифровому середовищі (тон, правила взаємодії, межі відповідальності).

Засоби нормалізації емоційного стану. Пошук ресурсів. Стратегії самозаспокоєння та турботи про себе. Техніки емоційної регуляції, м'язової релаксації. Корисні ресурси та цифрові інструменти для освітян.

Практична частина: усвідомлення власного емоційного стану; техніки швидкої саморегуляції (дихальні, тілесні, когнітивні); керування емоціями в складних педагогічних ситуаціях; стабілізація емоцій під час активної рухової діяльності; профілактика емоційного вигорання.

Практичний блок 1. Усвідомлення власного емоційного стану. Активність «Емоційний термометр».

Практичний блок 2. Техніки швидкої саморегуляції (до і під час уроку). Активність «Пауза перед реакцією».

Практичний блок 3. Робота з емоційно складними ситуаціями. Кейс-вправа «Тригер».

1.4.4 Тайм-менеджмент сучасного вчителя та учня- як інструмент для керування часом

Тайм-менеджмент – баланс між роботою та особистим життям. Типи тайм-менеджменту. Можливості, які дає тайм-менеджмент. Основні принципи тайм-менеджменту. Що означає часове планування? Основні принципи «Самоменеджменту». Психологічні аспекти тайм-менеджменту.

Мотивація та самодисципліна. Подолання прокрастинації (зволікання, відтягування). Стрес-менеджмент. Формування звичок. Основні інструменти керування часом. Матриця Ейзенхауера.

Застосування SMART моделі в тайм-менеджменті для вчителів та учнів. Переваги використання SMART. Приклади успішних кейсів для вчителів. Приклади успішних кейсів для учнів. Яким чином тайм-менеджмент вчителя пов'язаний із часом учня?

Про обсяг і характер домашніх завдань учнів ЗЗСО. Тест «Оцінювання раціональності використання часу». Поглиначі часу. Рефлексія.

1.4.5 Порядок дій під час стрілецького обстрілу, авіаційного, ракетного нальотів та артилерійського обстрілу. Формування та зміцнення психологічної стійкості

Алгоритми безпечної поведінки під час стрілецького обстрілу, авіаційного та ракетного нальотів, артилерійського обстрілу. Основи цивільної безпеки, правила евакуації, укриття та самоорганізації в умовах воєнних загроз. Формування навичок швидкого реагування, оцінювання ризиків і прийняття рішень у критичних ситуаціях.

Формування психологічної стійкості здобувачів освіти в умовах стресу та небезпеки. Методи емоційної саморегуляції, техніки подолання паніки, тривожності та гострих стресових реакцій. Практики психологічної підтримки, активного слухання, кризової комунікації та допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях. Дихальні вправи, техніки заземлення, стабілізації емоційного стану та розвитку стресостійкості.

Організація командної взаємодії та лідерства під час кризових ситуацій. Інтерактивні методи навчання: рольові ігри, ситуаційні вправи, симуляції евакуації, аналіз ризиків, моделювання кризових сценаріїв та відпрацювання алгоритмів дій в умовах обмеженого часу. Розвиток навичок відповідальності, комунікації, взаємодопомоги та підтримки безпечного освітнього середовища.

Практична частина. Командні симуляції кризових ситуацій, відпрацювання алгоритмів дій під час різних видів загроз, вправи з психологічної стабілізації та інтерактивні ігрові формати з розвитку навичок безпеки й психологічної стійкості.

1.4.6 Основи виживання: від вибору укриття до дій у надзвичайних ситуаціях»: методика навчання

Психологія екстремальних ситуацій та управління стресом. Фізіологія страху. Стадії паніки та її загроза для групи. Фактори виживання (воля до життя, знання, лідерство). Алгоритм STOP (Stop / Зупинись, Think / Подумай, Observe / Озирнись, Plan / Плануй).

Організація життєзабезпечення: Вода та Вогонь. Правило «трьох хвилин, трьох днів, трьох тижнів». Джерела води, ознаки придатності та критичні інфекції. Принципи розведення вогню без сірників. Класифікація та призначення багать.

Тимчасові укриття та термоізоляція Види укриттів (аварійні, сезонні, довготривалі). Оцінка безпеки рельєфу (захист від вітру, підтоплень, падіння дерев). Правила збереження тепла.

Навігація, зв'язок та сигналізація міжнародні кодові сигнали «земля-повітря». Основи топографії та орієнтування за природними ознаками. Правила радіообміну.

Дії в умовах надзвичайних ситуацій. Алгоритми дій під час артилерійських обстрілів та повітряних атак (правило «двох стін», типи заглиблених укриттів). Дії під час хімічної/радіаційної небезпеки. Склад індивідуального НАЗ (носимого аварійного запасу) та «тривожної валізи».

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: вікових, індивідуально-психологічних та індивідуально-типологічних особливостей учнів підліткового віку; психології й педагогіки навчання (педагогічної та вікової психології), кризової психології, гуманістичної психології; значущості психологічних умов розвитку фізичного, психічного, соціального та духовного розвитку особистості в освітньому процесі; розвитку життєвих навичок і ключових умінь в освітньому процесі, серед яких критичне мислення і розв'язання проблем, емоційний інтелект, креативність, громадянськість, лідерство, спілкування і співпраця; принципів і підходів конструювання індивідуальної освітньої траєкторії учня; психолого-педагогічних інструментів для планування, моніторингу, організації й оцінки заходів для створення безпечного освітнього середовища; розвитку психологічної стійкості та резильєнтності.

Уміння: створювати психологічно безпечний освітній простір; створювати безбар'єрне, безпечне, інклюзивне освітнє середовище, уживати превентивні заходи щодо булінгу; моделювати ситуації, що потребують критичного мислення й нестандартного розв'язання проблем, розвитку емоційного інтелекту, креативності, громадянськості, лідерства, спілкування та співпраці;

систематично надавати конструктивні відгуки та встановлювати зворотній зв'язок, вибудовувати діалогове навчання з усіма учасниками освітнього процесу як рівноправними партнерами; планувати й вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію учня; упроваджувати засади педагогіки партнерства в освітній процес; здатність працювати в команді з усіма учасниками освітнього процесу; надавати психосоціальну підтримку в кризових умовах/ситуаціях; здійснювати особистісну саморегуляцію емоційних станів і почуттів, розвивати психологічну стійкість/резильєнтність. **Диспозиції (цінності, ставлення):** дитиноцентризм; готовність до змін, партнерства взаємодія з усіма учасниками освітнього процесу, професійна мобільність та гнучкість; врахування психофізіологічних та соціально-психологічних особливостей розвитку учнів 10-11 класів; готовність діяти у нестандартних ситуаціях та здійснювати ефективні заходи щодо збереження психічного та фізичного здоров'я (власного та оточуючих).

1.5. Особливості впровадження інклюзивного навчання та системний психолого-педагогічний супровід учнів з особливими освітніми потребами

1.5.1 Створення інклюзивного освітнього середовища: рівність, доступність, розвиток

Інклюзивне навчання як форма реалізації безбар'єрності. Інклюзивне навчання - наскрізний компонент внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Нормативно-правовий контекст організації інклюзивного навчання. Допоміжні технології як елемент інклюзивного освітнього середовища. Складові закладу освіти, який розвиває інклюзивне середовище. Організація інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти. Створення команди психолого-педагогічного супроводу. Скаффолдинг: як працює ефективна стратегія підтримки учнів.

Дистанційне навчання для дітей з ООП: to do list для педагога. Дослідження потреб стейкхолдерів у забезпеченні якості освіти у аспекті впровадження інклюзивного навчання. Проєктний менеджмент в контексті інклюзивного навчання: від теорії до практики. Модель та технологія управління процесом організації інклюзивного навчання.

Практична частина. «Майстерня нормативів: інклюзія в дії» (аналіз та практичне застосування нормативно-правових документів для організації інклюзивного навчання). «Освітній марафон: стратегія інклюзії» (проєктування психологічного простору для підтримки учнів з особливими освітніми потребами). «Командний квест психолого-педагогічного супроводу» (вирішення кейсів із практики підтримки учнів).

1.5.2 Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів) та рівні підтримки учнів з ООП

Особи з ООП: сучасне розуміння, труднощі в освітньому процесі.

Категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів): загальна характеристика вірогідного прояву, ступені прояву. Роль педагогічних

працівників ЗЗСО та фахівців ІРЦ у встановленні наявності та визначенні ступеня прояву освітніх труднощів у здобувачів освіти.

Поняття «додаткова підтримки» в освітньому процесі. Види підтримки. 5 рівнів підтримки учнів з ООП. Особливості надання додаткової педагогічної підтримки.

Практична частина. Вправа на розуміння категорій (типів) особливих освітніх потреб (труднощів). Освітня лабораторія «Аналіз кейсів щодо підтримки учнів з ООП в освітньому процесі з Захисту України».

1.5.3 Індивідуалізація освітнього процесу учнів з ООП на уроках «Захисту України»

Індивідуалізація як стратегія підтримки здобувачів освіти з ООП. Диференційований підхід в інклюзивному класі. Індивідуалізація цілей навчання учнів з ООП.

Поняття «адаптація» та «модифікація». Основні завдання адаптації та модифікації. Адаптація змісту навчального предмета «Захист України». Здійснення адаптацій в освітньому процесі та/або модифікацій змісту навчального предмета «Захист України» для осіб з ООП з метою досягнення результатів навчання, визначених Державним стандартом профільної середньої освіти та/або ІПР учня/учениці.

Практична частина. Практика «7 кроків адаптації». Професійне моделювання «Індивідуалізація освітнього процесу учнів з ООП з навчальних предметів».

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: основних понять «особа з особливими потребами», «інклюзивне навчання»; ролей і завдань усіх учасників команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП; інструментів забезпечення інклюзивного навчання (інклюзивна культура, інклюзивна політика, інклюзивна практика тощо); принципи і стратегії універсального дизайну в сфері освіти і розумного пристосування; принципи, форми та методи ефективної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; види адаптацій/модифікацій в освітньому процесі, зумовлених особливими освітніми потребами учнів; ознаки безпечного освітнього середовища.

Уміння: використовувати інструменти забезпечення інклюзивного навчання в освітньому процесі; застосовувати принципи і стратегії універсального дизайну в сфері освіти і розумного пристосування для забезпечення доступності (фізичної,

інформаційної тощо) здобуття освіти; забезпечувати педагогічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами; здійснювати необхідні адаптації/модифікації в освітньому процесі відповідно до особливих освітніх потреб учнів; організовувати освітній простір безпечно та з урахуванням особливостей, потреб і можливостей учнів.

Диспозиції (цінності, ставлення): орієнтованість на професійне зростання з проблеми навчання й виховання учнів з особливими освітніми потребами; ціннісне ставлення до інклюзивної освіти; поцінювання людської гідності та

прав дитини; визнання важливості однакової уваги та роботи з учнями, незалежно від їхньої національності, віку, мови, особливостей розвитку та поведінки, походження та місця проживання.

Блок 2. Методична підготовка

2.1 Оновлена методика викладання тем курсу «Захист України»

2.1.1 Способи організації командної роботи: інструменти взаємодії

Командна взаємодія як одна з навичок ХХІ століття. Співпраця як складова громадянської та соціальної компетентностей. Здатність співпрацювати в команді як основа формування компетентностей особистості. Роль командної роботи в умовах невизначеності та кризових ситуацій. Командна взаємодія як необхідна складова безпеки, лідерства та ефективних дій у реальних ситуаціях. Командоутворення як комплекс тренінгів, спрямованих на процес формування команди. Етапи формування команди. Поняття командного духу. Інструменти організації командної роботи.

Практична робота. Опрацювання методів організації командної діяльності. Аналіз ситуацій «Команда чи натовп?». Робота в малих групах «Командний конструктор».

2.1.2 Командна взаємодія та військово-прикладні ігри: методичний практикум

Роль командної взаємодії у захисті України. Командні види спорту як модель підрозділу. Як перенести принципи спортивної стратегії на тактику малих груп: розподіл ролей, комунікація в русі. Прикладне орієнтування та топографія. методика «квест-орієнтування», поєднання бігу по пересіченій місцевості з розв'язанням логічних завдань на карті. Приклади військово-прикладних ігор та адаптації спортивних ігор та завдань під завдання дисципліни «Захист України».

Практична частина. Інтерактивна командна онлайн гра «Збройовий лабиринт». Аналіз змісту та проведення гри. Підведення підсумків гри, рефлексія.

2.1.3 Цифрові інструменти розвитку критичного мислення здобувачів освіти

Розвиток критичного мислення здобувачів освіти. Аналіз, прийняття рішень, моделювання ситуацій. Технологічні можливості цифрових сервісів щодо розвитку критичне мислення як здатність учнів/учениць. Методи розвитку критичного мислення та їх реалізацій у цифровому просторі. Формулювання запитань для розвитку критичного мислення. Сучасні цифрові ресурси для навчання: онлайн-дошки, ментальні карти, інтерактивні вправи, тести, вікторини.

Практична частина. Створення вправ, що сприяють розвитку критичного мислення здобувачів освіти засобами цифрових технологій (сервісів швидкої комунікації, онлайн-дошок, ігрових платформ). Аналіз тем та прикладів зі змісту предмету «Захист України».

2.1.4 Як створити медіаосвітню вправу для уроків навчального предмета «Захист України»

Медіаграмотність на уроках «Захист України» як невід’ємна складова сучасної військово-патріотичної та безпекової підготовки школярів.

Медіаосвітній компонент у модельній навчальній програмі «Захист України. Інтегрований курс». Ключові компетентності та наскрізні вміння, що лежать в основі розроблення медіаосвітніх вправ.

Вимоги до обов’язкових результатів навчання учнів, які стосуються базових знань медіаграмотності: інформація, комунікація, текст. Алгоритм розроблення медіаосвітніх вправ. Орієнтовні теми для медіавправ, які можна запропонувати здобувачам освіти. Вибір методів, матеріалів та цифрового контенту. Приклади медіаосвітніх вправ, які можна використати на уроках навчального предмета «Захист України».

Практична частина. Створення медіаосвітніх вправ до уроків навчального предмета «Захист України».

2.1.5 Мистецтво автономії: як вижити та зберегти комфорт без центральних комунікацій

Енергетична незалежність. Резервне живлення. Сонячна генерація. Освітлення. Екосистема батарей. Водозабезпечення та санітарія. Питна вода. Автономний тиск. Сухий туалет. Технічний резерв. Терморегуляція та опалення. Квартирні рішення. Джерела тепла. Збереження тепла. Особистий захист. Приготування їжі та запаси. Термічна обробка. Харчовий склад Енергоощадне куховарство. Зв'язок та інформування. Супутниковий інтернет. Радіозв'язок. Локальна мережа. Гігієна та побут без проточної води. Сухе миття. Прання. Економія посуду. Утилізація сміття. Психологічна стійкість та мікроклімат. Світловий день. Когнітивне навантаження. Сенсорна депривація. План дій.

Безпека, охорона та захист житла. Пожежна безпека. Пасивний захист. Маскування. Зберігання палива. Медичне забезпечення в ізоляції. Хронічні стани. Холодовий ланцюг. Юридичні та фінансові резерви. Готівка. Документи. Офлайн-карти.

2.1.6 Інтерактивні методики вивчення модуля «Цивільне населення в кризових умовах»

Методики формування психологічної стійкості та стресостійкості здобувачів освіти. Інструменти емоційної саморегуляції, стабілізації психоемоційного стану, подолання паніки, тривожності та гострих стресових реакцій. Технології розвитку емоційного інтелекту, командної згуртованості, взаємопідтримки та ненасильницької комунікації в умовах кризових ситуацій. Практики психологічної підтримки цивільного населення, алгоритми кризової комунікації, техніки активного слухання, вправи на заземлення, дихальні практики та методи адаптації до тривалого стресу.

Організаційно-педагогічні механізми формування безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій. Інтеграція цифрових технологій, мультимедійних ресурсів, інтерактивних платформ, віртуальних симуляторів та онлайн-сервісів у процес вивчення модуля. Використання міжпредметних зв'язків, STEM-підходу, соціально-емоційного навчання та технологій змішаного навчання для підвищення ефективності освітнього процесу.

Методики моделювання кризових сценаріїв для цивільного населення: алгоритми дій під час повітряної тривоги, евакуації, перебування в укриттях, втрати зв'язку, інформаційної невизначеності та масової паніки. Аналіз типових помилок поведінки, оцінювання ризиків, формування навичок прогнозування небезпек та прийняття рішень у складних умовах. Розвиток навичок взаємодії в команді, координації дій, розподілу ролей і відповідальності під час кризових ситуацій.

Практична частина. Проведення комплексних кризових симуляцій, інтерактивних тренінгів, рольових ігор, освітніх квестів, ситуаційних вправ та командних сценаріїв щодо дій цивільного населення в умовах надзвичайних ситуацій і воєнних загроз. Аналіз практичних кейсів, розроблення алгоритмів безпечної поведінки, відпрацювання технік психологічної стабілізації, командного реагування та управління кризовими ситуаціями в освітньому середовищі.

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: основних змін в підходах до викладання тем курсу «Захист України» згідно з прийняттям нової модельної програми; змісту навчального матеріалу, його компетентнісного потенціалу та взаємозв'язку з іншими предметами/інтегрованими курсами; методології підготовки, планування й проведення навчальних модулів програми «Захист України» у спеціальних освітніх просторах осередках; вимог до обов'язкових і очікуваних результатів навчання, визначених державним стандартом та модельною навчальною програмою.

Уміння: добирати різні методи й прийоми для організації навчання здобувачів освіти і способів представлення ними досягнутих результатів; застосовувати нові підходи до викладання тем курсу «Захист України» згідно з прийняттям нової модельної програми; моделювати зміст освіти відповідно до результатів навчання здобувачів освіти, визначених державним стандартом освіти та модельною навчальною програмою; залучати фахівців для викладання окремих тем курсу; застосовувати різні форми навчання (наприклад, дистанційне, змішане навчання тощо) для ефективного навчання; створювати різноманітні завдання для вивчення теоретичного та практичного матеріалу курсу «Захист України»; планувати та проводити уроки з різних типів (лекції, семінари, практичні заняття тощо) в контексті курсу «Захист України»; забезпечувати безпеку здобувачів освіти під час відпрацювання практичних навичок курсу «Захист України».

Диспозиції (цінності, ставлення): готовність застосовувати нові підходи до викладання тем курсу «Захист України»; орієнтованість на досягнення очікуваних результатів навчання та розвитку особистості; повага до особистості здобувача освіти й визнання пріоритету його зацікавлень, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу й наполегливості; забезпечення рівного доступу до освіти та рівного ставлення до кожного здобувача освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу на засадах інклюзивності й безбар'єрності.

2.2. Методологія підготовки і проведення уроків

2.2.1 Як змоделювати кейс-урок «Захисту України»

Кейс-технології – це крок до навчання, яке відповідає реаліям ХХІ століття. Коротка історія кейс-методу. Чому кейс-технології ефективні для формування навичок ХХІ століття.

Типи кейсів: реальні, імітовані, короткі, довгі. Типи кейсів за рівнем складності, методом розв’язання, типом діяльності учасників, часом виконання, кількістю учасників, ступенем абстракції та характером ситуації.

Ключові показники за якими оцінюють якість кейсу.

Кейс-метод (метод ситуаційного аналізу). Основні риси кейс-методу. Етапи роботи з кейсом.

Сучасний урок “Захисту України” у форматі кейсу. Структура кейс-уроку.

Практична частина. Опрацювання запропонованих кейсів та аналіз компетентностей і наскрізних навичок учнів, які розвиваються під час роботи з кейсами.

2.2.2 Тренінг «Сучасний урок "Захист України": структура, ключові методичні прийоми та технології»

Зміни у викладанні навчального предмета «Захист України». Урок як основна організаційна форма вивчення предмета. Ціннісний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно зорієнтований підходи та їх реалізація на уроках. Компетентнісний підхід – провідний методологічний підхід щодо забезпечення мети і завдань предмета відповідно до Державного стандарту профільної освіти та модельної навчальної програми «Захист України. Інтегрований курс».

Особливості методики проведення уроку предмета «Захист України», військова тематика, поєднання теоретичних та практичних занять. Пасивна, активна та інтерактивна моделі навчання. Використання різноманітних організаційних форм, методів, засобів і прийомів, технологій навчання предмета «Захист України». Від уроку до тренінгу. Особливості проведення уроку навчального предмета «Захист України» у формі тренінгу.

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти з предмета «Захист України» за видами діяльності на уроці. Електронні посібники як інструмент проведення уроку та оцінювання результатів навчання в дистанційному форматі.

Практична частина. Робота в групах Розробка кейсів ефективного та успішного уроку: глибокі теоретичні знання вчителя, ретельне планування та підготовка уроку, творчий підхід педагога, його комунікативність. Лайфхаки для успішного уроку.

2.2.3 Методичний інтенсив «Топографічні карти та орієнтування на місцевості у підготовці до захисту України»

Роль і задачі геопросторової підтримки Збройних Сил України. Основи військової топографії у змісті навчального предмета «Захист України»: навчальна діяльність та очікувані результати.

Просторовий вимір природного і природно-техногенного середовища життя людини. Місцевість як простір життя і діяльності. Картографічна компетентність і її значення для ефективної діяльності у різних сферах життя.

Формування геопросторового мислення. Основні поняття теорії топографії. Складові картографічної компетентності як основи ефективного планування та прийняття рішень у різних сферах життя.

Способи орієнтування на місцевості з компасом та з використанням властивостей предметів місцевості. Формування навичок читання топографічних карт як важливі навички для професійної діяльності та забезпечення життєвих потреб.

Формування практичних умінь роботи з математичною основою карти, картографічним зображенням, умовними знаками, проведення вимірювань на карті, аналіз властивостей об'єктів місцевості за умовними знаками.

Читання топографічних планів і карт. Використання електронних карт.

Практична частина. Ознайомлення з навчальною топографічною картою для час вивчення предмета «Захист України. Інтегрований курс» та визначення можливостей її використання при викладанні модуля 5 «Орієнтування на місцевості та інженерна фортифікація».

Розв'язування задач за топографічними картами на визначення кутів орієнтування, відстані, абсолютної та відносної висоти, знаходження географічних і прямокутних координат.

2.2.4 Інтерактивний урок: платформи, сервіси, застосунки

Інтерактивний урок як засіб активного навчання. Сучасні цифрові інструменти та ІІІ для створення інтерактивного освітнього контенту, організації командної роботи та зворотного зв'язку на уроках «Захист України». Інтеграція ІІІ-платформ та інтерактивних дошок в освітній процес. Створення мультимедійного контенту. Організація ефективної взаємодії та групової роботи учнів у цифровому середовищі. Специфіка використання цифрових платформ через призму тем предмета «Захист України».

Практична частина. Створення інтерактивних елементів уроку за допомогою сучасних цифрових інструментів та ІІІ.

2.2.5 Формування готовності учнів до відповідальної поведінки в умовах небезпеки засобами інтерактивного навчання на уроках предмета «Захист України»

Поведінка людини в умовах небезпеки та стресу. Особливості психофізіологічних реакцій учнів у кризових ситуаціях: паніка, ступор, ігнорування небезпеки. Формування відповідальної поведінки як складової культури безпеки та громадянської стійкості. Роль учителя у формуванні готовності учнів до дій в умовах невизначеності. Принципи навчання безпечної поведінки через прості алгоритми дій, повторення та вироблення поведінкових звичок. Значення самоконтролю, критичного мислення, командної взаємодії та особистої відповідальності під час виникнення загроз.

Інтерактивні методи навчання як засіб формування практичних навичок реагування на небезпечні ситуації. Використання ситуаційних вправ, кейс-методу, рольового моделювання та аналізу поведінкових сценаріїв для розвитку навичок

прийняття рішень в умовах обмеженого часу.

Практична частина. Аналіз типових моделей поведінки учнів у небезпечних ситуаціях. Виконання ситуаційних завдань із відпрацювання алгоритмів реагування на різні види загроз. Моделювання кризових ситуацій та обговорення ефективних способів формування відповідальної поведінки учнів на уроках предмета «Захист України».

2.2.6 Компетентісно орієнтовані завдання з предмета "Захист України"

Перехід від традиційного відтворення теоретичних знань («Що учень знає?») до оцінювання реальних дій у моделях життєвих і бойових ситуацій («Як учень діє?») відповідно до вимог НУШ та Державного стандарту профільної середньої освіти. Проектування трьох базових елементів КОЗ. Використання критеріальних матриць (рубрик), чеклістів та технологій взаємооцінювання; аналіз якості кінцевого продукту за критеріями правильності вибору засобів, часових нормативів та логіки аргументації. Організація правильного фідбеку, що базується на фіксації успішної дії, точній ідентифікації помилки у процесі прийняття рішень та поясненні її критичних наслідків для життя у реальних умовах. Застосування замкненого циклу проектування КОЗ і перевірка якості створених завдань за допомогою «Радара ефективності» (оцінювання практичної спрямованості, реалістичності місії, чіткості інструкцій та варіативності рішень).

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: дидактичних функцій і призначення методів, прийомів і засобів навчання; організації процесу навчання інтегрованого курсу «Захист України»

Уміння: застосовувати ефективні технології навчання за різних форм організації освітнього процесу; створювати власний сценарій заняття враховуючи тематику та завдання курсу «Захист України»; здійснювати рефлексію предметно-методичної діяльності.

Диспозиції (цінності, ставлення): повага до особистості здобувача освіти й визнання пріоритету його зацікавлень, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу й наполегливості.

2.3. Особливості педагогічної роботи з учнями підліткового віку

2.3.1. Методи мотивації учнів підліткового віку

Мотивація – ключовий чинник залучення учнів. Психологічні аспекти навчальної мотивації. Теоретичні моделі мотивації. Види освітньої мотивації. Фактори демотивації в освітньому процесі старшої школи.

Методи підвищення мотивації. Інклюзивні мотиваційні технології та практики підтримки на уроках: технологія «малих кроків» і поступового ускладнення, ігрові та командні формати, персональні цілі, досвід успішності, позитивне підкріплення і підтримка сильних сторін учнів, залучення учнів до самооцінювання власного прогресу. Використання цифрових інструментів: мотиваційні платформи, гейміфікація, візуальні шаблони для постановки цілей.

Практична частина. Аналіз кейсів мотиваційних труднощів учнів на уроках Захисту України. Визначення сильних сторін учнів. Розробка мотиваційних прийомів для різних категорій учнів.

2.3.2. Гейміфікація та симулятори як інструменти виховання мотивації до захисту Батьківщини

Використання ігрових механік у неігровому середовищі для підвищення мотивації та залученості учасників. Основні елементи гейміфікації. Сприяння гейміфікації розвитку військово-патріотичного виховання. Види симуляторів: тактичні, логістичні, кризові, цивільного захисту, медичні. Вплив гейміфікації освітнього процесу на внутрішню мотивацію дитини. Гейміфікація як засіб формування мотивації до захисту Батьківщини. Формування громадянської відповідальності. Розвиток командної взаємодії. Формування лідерських якостей.

2.3.3. Вплив ціннісних орієнтацій педагога на становлення оборонної свідомості особистості в умовах збройної агресії

Дефініція поняття: оборонна свідомість як складник національної безпеки, готовність до захисту держави, критичне мислення, опірність пропаганді. Структура свідомості: когнітивний (знання), емоційно-ціннісний (ставлення), діяльнісний (готовність до дій) компоненти. Професійна етика: патріотизм, державність, солідарність, повага до людської гідності в умовах військової загрози. Криза цінностей: подолання професійного вигорання, адаптація до хронічного стресу без втрати гуманістичних орієнтирів. Прямий і прихований вплив: роль особистого прикладу вчителя (Hidden Curriculum — прихований навчальний план).

Практична частина. Ідентифікація та наслідування: як учні копіюють емоційні реакції, ставлення до державних символів, армії та громадянського обов'язку свого наставника.

2.3.4. Патріотичні ігри як засіб національно-патріотичного виховання: інформаційно-аналітичний огляд ефективних вітчизняних і зарубіжних педагогічних практик

Нормативна база використання патріотичних ігор для національно-патріотичного виховання здобувачів освіти.

Активність: обговорення в загальному колі фактів та особливостей використання вільних самостійних ігор на військово-патріотичні теми дітьми молодшого шкільного віку й підлітками, проведення патріотичних ігор у закладах загальної середньої освіти.

Виклики, які можуть виникати під час організації та проведення патріотичних ігор у системі виховної роботи закладу загальної середньої освіти, на уроках предмета «Захист України».

Причини самостійної гри дітей і підлітків в патріотичні ігри, ігри на військові теми. Необхідність гри дітей під час війни. Позитивний і негативний тип гри.

Практична частина. Обговорення особливостей ігор, у які грають діти, які мешкають/мешкали поблизу зон бойових дій. Специфіка військових ігор.

Використання й переваги дитячих ігор на військові теми/патріотичних ігор для розвитку дітей: досвід зарубіжних країн. Ознайомлення із системою застосування патріотичних ігор, у тому числі й ігор з бійками на прикладі змісту освітнього сайту «Educated by Nature»: обґрунтування переваг військової гри (формування вміння поводитися у конфліктних ситуаціях, фізичний, соціальний, емоційний розвиток), опис характерних ознак патріотичної гри тощо). Участь компетентних дорослих у патріотичних іграх іта іграх з бійками як обов'язкова умова проведення ігор цих видів. Програма «Освіта з військовими» (Польща). Особливості її реалізації.

Різноманітність військово-патріотичних заходів для дітей, підлітків і молоді в Польщі. Досвід Великої Британії: патріотичні й спортивні ігри в системі військово-патріотичного виховання підлітків і молоді.

2.3.5 Емоційна саморегуляція та життєздатність в контексті психічного здоров'я учасників освітнього процесу

Визначення що таке «Емоції», їх види. Для чого нам емоції? Про нас сигналізують наші емоції. Мотивація і мобілізація енергії. Маркування потреб. Триєдина модель головного мозку Пола МакЛіна. Які ж є базові емоції людини? Позитивні та негативні емоції. Повчальний відео контент «Думками навиворіт».

Різниця між психічним і психологічним здоров'ям. Їх роль в нашому житті. Протилежність психічному здоров'ю – психічні відхилення, психічні розлади та психічні захворювання. 7 складових психічного здоров'я.

Яким чином емоційна регуляція впливає на наше здоров'я? Емоційна регуляція, її рівні. Емоційна регуляція і психологічне здоров'я - центральні аспекти життя людини. Вплив емоцій на навчання.

Саморегуляція. Саморегуляція - процес управління своїми думками, емоціями та поведінкою. Психологічна саморегуляція (увага, уява, пам'ять). Рефлексивна саморегуляція (дії). Емоційна саморегуляція (зміна емоції). Основні елементи саморегуляції. Ефект заспокоєння, відновлення, активізації. Значення саморегуляції щодо попередження стресових станів. Емоційна саморегуляція у дітей. Від «гормонів стресу» – до «гормонів радості».

Практична частина. Вікові особливості ознак стресу у дітей. Природні прийоми регуляції організму. Техніки «Миттєвої допомоги».

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: вікових та психологічних особливостей учнів підліткового віку; нейробіологічних процесів у організмі людини, що впливають на навчання; різниці між зовнішньою і внутрішньою мотивацією, також наслідків надмірної зовнішньої мотивації.

Уміння: модерувати групову динаміку учнів підліткового віку; взаємодіяти з групою учнів й кожним окремим учнем; застосовувати стимулювання учнів без негативних наслідків.

Диспозиції (цінності, ставлення): створення безпечного, вільного від насильства й цькування освітнього середовища, у якому забезпечено атмосферу довіри; забезпечення рівного доступу до освіти та рівного ставлення до кожного здобувача освіти без будь-яких форм дискримінації

2.4. Створення навчальної програми. Роль вчителя/ викладача навчального предмета «Захист України»

2.4.1 Від модельної навчальної програми до практики: академічна свобода вчителя предмета «Захист України»

Академічна свобода вчителя як основа якості освіти в Новій українській школі. Нормативно-правові засади автономії ЗЗСО та академічної свободи вчителя.

Особливості викладання модельної навчальної програми “Захист України. Інтегрований курс” за різних форм організації освітнього процесу: в освітньому просторі (осередку) впродовж повного навчального дня, дистанційна, змішана тощо. Календарно-тематичне планування, навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення викладання модулів програми.

Інтеграція навчання та виховання як основа розвитку особистості учнів. Сучасні освітні інструменти вчителя в організації ефективного навчання учнів: реалізація дидактичних підходів, інноваційних технологій, інтерактивних методів і прийомів. Практико-орієнтоване навчання як засіб формування життєвих і безпекових компетентностей.

Диверсифікація методів навчання як основа якості освітнього процесу на уроках навчального предмета. Мотиваційні педагогічні технології на уроках навчального предмета “Захист України”. Особливості мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів та учениць. Умови формування мотивації. Оцінювання результатів навчання учнів як засіб мотивації учнів.

Практична частина. Складання алгоритму дій учителя як мотиватора: особистий приклад, емоційна підтримка, справедливе оцінювання, формувальне оцінювання, створення ситуації успіху.

2.4.2 Виховання громадянина-патріота: від участі у Всеукраїнській дитячо-юнацькій військово-патріотичній грі «Сокіл» («Джура») до сучасних стандартів підготовки захисника України

Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра “Сокіл” (“Джура”) – важлива складова щодо формування ціннісних орієнтирів, громадянської самосвідомості та готовності щодо захисту незалежності та територіальної цілісності України на прикладах героїчної боротьби українського народу за самовизначення і творення власної держави. “Джура” – це системна форма національно-патріотичного виховання дітей та молоді, що спрямована на становлення громадянина України, патріота своєї країни.

Організатори та співорганізатори Гри. Методичне та організаційне забезпечення, безпосередня координація Гри на місцях. Основні нормативні документи Гри. Положення гри “ДЖУРА”. Навчальні програми гуртків для роботи з дітьми. Виховник (керівник) - як моральний і духовний провідник для вихованців, організатор гри “ДЖУРА” в навчальному закладі. Учасники Гри “молоді козаки”, “джури”, “новаки” (“козачата”). Рої та Курінь. Послідовність створення Роїв та Куреня. Інформаційна картка Куреня. Основні напрямки Гри.

Сучасні стандарти підготовки захисника України та їх відображення в грі "ДЖУРА". Від вихованця гри до захисника України.

Практична частина. Приклади проведення змагань, участі в конкурсах, вікторинах, фестивалях гри "ДЖУРА". Обговорення: "Особливості впровадження гри ДЖУРА", "Досвід проведення занять кружків", "Досвід участі в змаганнях, вікторинах, фестивалях, конкурсах, в проведенні таборування."

2.4.3 Методичні прийоми формування індивідуальних бойових навичок поводження зі стрілецькою зброєю (10 клас. Модуль 3. Озброєння та військова техніка. Стрілецька підготовка)

Індивідуальні бойові навички поводження зі стрілецькою зброєю: цілі, зміст, завдання та навчальні засоби. Діяльнісний і компетентнісний підходи, теорія поетапного формування розумових дій в освітньому процесі з предмета "Захист України". Орієнтовна основа дій: напрямки та рівні моделювання, прийоми формування прикладних рухових умінь та навичок. Візуальні та пропріоцептивні орієнтири.

Особливості моделювання основи дій зі зброєю. 4 правила стрільця. Способи носіння зброї, типи ременів, особливості використання.

Формування уявлення про правильну прицільну картину (коронку) для відкритого механічного прицілу (системи "цілик-мушка").

Виконання пострілу як суворорегламентована справа: етапи, засоби навчання та послідовність формування навичок поводження зі зброєю. Можливі помилки при виконанні пострілу, засоби ідентифікації та методика SCATT. Особливості моделювання основи дій зі зброєю за дистанційної форми освіти.

Практична частина. Активатор: "Місце зброї в освітньому процесі". Кейс-стаді: кейс-метод (брейнстормінг, дискусія): "Візуальні та пропріоцептивні орієнтири"; мікропроект: "Зброя як орієнтовна основа дії". Гра "Діамант": "Особливості моделювання основи дій зі зброєю за дистанційної форми освіти". Рефлексія: "Проблема чи можливість?"

2.4.4 Діяльнісний підхід у формуванні навичок пересування та дій зі зброєю (11 клас. Модуль 2. Стрілецька підготовка, основи дій та взаємодії в бою)

Особливості моделювання ООД в ході тренінгів за інтегрованими модулями програми "Захист України. Інтегрований курс": ступені повноти та варіативність основи дій, кросмодульна та кроспредметна інтеграція; STEM-підхід, його особливості за дистанційної та змішаної форм освіти, технічні й програмні засоби реалізації.

Моделювання тактико-стройового заняття. Лазерний імітатор стрільби (ЛІС). Практична стрільба. Елементи доповненої реальності (AR) та прикладні застосунки як орієнтовна основа дій. Відео та шутери в освітньому процесі.

Комплексні засоби моделювання ООД. Сценарна основа дій (СОД). Відеопрезентація як елемент орієнтовної основи дій.

Практична частина. Обговорення: "Пересування зі зброєю: дія чи взаємодія?" Кейс-стаді: брейнстормінг, гра "Діамант": "Озброєння, особисте спорядження та індивідуальні засоби навчання при вивченні пересування зі зброєю"; мікропроект: "Моделювання тренінгу: умови, засоби, обмеження". Рефлексія: "Пересування зі зброєю: алгоритм чи конструктор?"

2.4.5 Діяльнісний підхід у формуванні індивідуальних бойових навичок поведіння зі стрілецькою зброєю та навичок пересування у складі малої групи (10 клас, модуль 3; 11 клас, модуль 2)

Інтеграція індивідуальних бойових навичок поведіння зі стрілецькою зброєю та навичок пересування у складі малої групи. Орієнтовна й сценарна основи дій: напрямки та рівні моделювання, формування прикладних рухових умінь та навичок, прийомів сприйняття, обробки й аналізу інформації, критичного мислення. Повнота основи дій та невизначений контекст війни.

Моделювання тактико-стройового, тактико-вогневого й тактико-спеціального занять. Тактична стрільба в парах та трійках. Організація взаємодії в малій групі, прийоми контролю та зворотного зв'язку в поточному часі. Прийоми формування основи дій та сценарної оболонки уроку. Варгейм.

Едьютеймент в уроці предмета "Захист України". Гра, забавка, гейм-дизайн. Сценарна основа дій як засіб гейміфікації уроку. Сценарії військово-тактичних ігор як основа дій здобувачів освіти у складі малої групи.

Практична частина. Активатор: "Орієнтовна основа дій та невизначений контекст війни". Обговорення: "Комплексне заняття: технічні й програмні засоби моделювання обстановки". Кейс-стаді: брейнстормінг, гра "Діамант": "Імітатори зброї різного типу: напрями й доцільність використання на різних етапах навчання"; мікропроект: "Модель інтегрованого тренінгу". Рефлексія.

2.4.6 Методика викладання БпЛА: види та призначення. Сфери застосування БпЛА. Основи пілотування. Базові вправи на FPV-дронах

Нормативно-правова база: правила польотів в Україні, зони обмежень та безпека під час занять. Види безпілотників: дрони літакового, мультироторного та гібридного типів. Анатомія квадрокоптера: рама, двигуни, польотний контролер, регулятори швидкості (ESC), пропелери. Методичні вказівки: як пояснити дітям різницю між типами БпЛА через інтерактивні схеми та картки. Сфери застосування безпілотних технологій. Цивільний сектор: використання в агросфері, геодезії, моніторингу екології та пошуково-рятувальних операціях. Військова сфера: повітряна розвідка, коригування вогню, дрони-камікадзе та ретранслятори. Візуалізація на уроках: підбір медіаматеріалів та демонстрація реальних кейсів використання БпЛА. Основи пілотування та радіокерування. Принцип польоту мультиротора: фізика підйомної сили, осі керування (Pitch, Roll, Yaw, Throttle). Апаратура керування: налаштування пультів, призначення стіків, перемикачів та протоколи зв'язку. Педагогічний контроль: організація безпечного робочого місця учня під час перших запусків.

Практична частина. Практика на FPV-симуляторах та базові вправи. Робота з ПЗ: огляд та встановлення симуляторів (Liftoff, Velocidrone, Uncrashed). Режими польоту: відмінності між стабілізованим режимом (Angle/Horizon) та повністю ручним (Acro mode).

Базовий комплекс вправ на FPV: утримання дрона в одній точці (зависання); політ по прямій лінії з розворотом на 180 градусів; рух по траєкторії «всімка» (координація обох стіків); проходження перших повітряних воріт (арки); контрольована посадка у визначену зону. Рефлексія: вправа на WordWall : "Збери свій FPV - дрон".

2.4.7 Фізична спроможність та виживання в екстремальних умовах: практичні прийоми

Визначення фізичної спроможності. Психофізіологія стресу та «атлетизм» як база безпеки. Пульсові зони та когнітивні спроможності людини. Контроль дихання – засіб регулювання стану. Рухові якості та їх значення для виживання в екстремальних умовах: сила, витривалість, спритність, швидкість. Вправи для розвитку, адаптація інвентарю на заняттях, діяльнісний підхід. Психофізична стійкість, план STOP.

Практична частина. Розбір кейсу «Заняття з фізичної підготовки для учнів різного рівня підготовленості в розрізі Модуля 5 «Основи та принципи виживання. Матеріальна, фізична та психологічна підготовка до перебування в екстремальних умовах» програми 11 класу».

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: організації процесу навчання інтегрованого курсу «Захист України»; роль вчителя/викладача у підготовці громадян до захисту України, професійній орієнтації молоді до служби у Збройних Силах України та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях.

Уміння: добирати різні методи й прийоми для організації навчання здобувачів освіти і способів представлення ними досягнутих результатів; нести персональну відповідальність за результати прийняття професійних рішень; ефективно планувати освітній процес; послуговуватися сучасними освітніми практиками під час організації занять та застосовувати сучасні дослідження в галузі освіти; використовувати інформаційно-комунікаційні та цифрові технології в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку;

Диспозиції (цінності, ставлення): повага до особистості здобувача освіти й визнання пріоритету його зацікавлень, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу й наполегливості; формування в здобувачів освіти громадянської активності та стійкості, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови; формування готовності здобувачів освіти виявляти свою громадянську позицію, що передбачає вміння аналізувати суспільне життя й ідентифікувати себе з українською нацією, суспільством, обстоювати права й свободи українського народу, готовності бути залученими до діяльності у сфері безпеки та оборони України.

Блок 3. Фахова підготовка

3.1. Основи національної безпеки України та оборони.

Роль в обороні України

3.1.1 Національна безпека та оборона. Нормативно-правові засади

Комплексний аналіз нормативно-правової та стратегічної архітектури сектору безпеки і оборони України. Структурований опис правової матриці, яка

забезпечує життєдіяльність та супротив держави в умовах воєнного часу — від конституційного фундаменту до міжнародних стандартів.

Безпека України тримається на поєднанні жорсткої правової вертикалі управління (цивільний контроль, НАТОцентричність, чіткий розподіл військових функцій) та концепції всеохоплюючої оборони, де державні інститути, армія, приватний технологічний ОПК та цивільне суспільство діють як єдиний синергетичний організм.

Практична частина. Робота в групах, розгляд педагогічних кейсів-життєвих ситуацій, з якими можна зіткнутися вчителям під час виконання своїх обов'язків з урахуванням законодавства про національну безпеку та оборону.

3.1.2 Роль НАТО. Стратегічні партнери. Коаліція у протистоянні. Модуль 1, 10 клас

Формування уявлення про роль НАТО у сучасній системі міжнародної безпеки, ознайомити зі стратегічними партнерами України та значенням міжнародної коаліції демократичних держав для захисту суверенітету й безпеки України. Актуальність питань безпеки у сучасному світі. Місце України в системі міжнародних відносин. Поняття колективної безпеки та міжнародного партнерства.

Роль НАТО в сучасній системі безпеки. Історія створення North Atlantic Treaty Organization (NATO). Основні принципи діяльності. Стаття 5 Вашингтонського договору. Основні напрями діяльності Альянсу: колективна оборона; кризове реагування; міжнародна безпекова співпраця. Взаємодія України з НАТО: програма «Партнерство заради миру»; Комісія Україна–НАТО; практична допомога та реформи сектору безпеки.

Стратегічні партнери України у сфері безпеки. Поняття стратегічного партнерства. Форми підтримки: військова допомога; підготовка військовослужбовців; обмін розвідувальною інформацією; фінансова та гуманітарна підтримка; співпраця у сфері кібербезпеки.

Коаліція демократичних країн на підтримку України. Поняття демократичної коаліції. Причини міжнародної підтримки України. Вплив міжнародної коаліції на зміцнення обороноздатності України. Перспективи розвитку міжнародної безпекової співпраці.

Практична частина. Обговорення: “Як міжнародна коаліція демократичних країн впливає на безпеку України”. Робота в групах на Padlet: організація уроку. Диспут: “Роль НАТО та партнерів у зміцненні національної безпеки”. Рефлексія.

3.1.3 Роль предмета «Захист України» у формуванні національної свідомості та гідності як ціннісних рис особистості

Виховна спрямованість Державного стандарту профільної середньої освіти. Освітній процес як інструмент формування цінностей відповідно до Законів України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту». Базові поняття, які визначають зміст і значення предмета «Захист України» в освітньому процесі: національна свідомість, гідність, громадянська відповідальність. Синергія цінностей (свідомість, гідність), соціальних (відповідальність) і освітніх (компетентності, виховна функція ЗЗСО) складових, їх вплив на формування

цілісної особистості громадянина України.

Навчальний предмет «Захист України» як інструмент реалізації Законів України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» та «Про основи національного спротиву». Практичний вимір предмета «Захист України» та його зв'язок з національною безпекою.

Набуття життєво необхідних компетентностей: домедична допомога, поведінка в надзвичайних ситуаціях, основи самозахисту, командна взаємодія, стресостійкість – формування готовності учнів діяти відповідально й ефективно в умовах війни.

Практична частина. Брейнстормінг «Яку особистість формує предмет «Захист України»? Обговорення «Виховна спрямованість модулів модельної навчальної програми “Захист України. Інтегрований курс”». Рефлексивна анкета.

3.1.4 Високий рівень мовно-комунікативної компетентності вчителя предмета «Захист України» як невід’ємна умова національно-патріотичного виховання

Мовно-комунікативна як одна з компетентностей учителя відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом МОН України від 29 серпня 2024 року № 1225. Зміст мовно-комунікативної компетентності. Необхідність володіння педагогом українським літературним мовленням на високому рівні для здійснення професійної діяльності.

Значущість високої культури мовлення педагога та дотримання ним чинного законодавства щодо використання державної мови в освітньому просторі для прищеплення школярам любові до української мови, національної культури, виховання патріотизму.

Літературна мова як зразкова, наддіалектна форма існування національної мови. Сучасна українська літературна мова. Доцільний вибір синонімів, паронімів. Адекватний вибір дублетів на різних етапах спілкування педагога з дітьми. Орфоепічні норми української мови. Дотримання орфоепічних норм у процесі освітньої діяльності.

Стилістичні норми – доцільність використання мовновиражальних засобів у конкретному лексичному оточенні, відповідній ситуації спілкування. Офіційно-діловий стиль. Оформлення заяви.

Український правопис як стандарт державної мови.

Практична частина. Тематичні групи слів, що використовуються на уроках предмета «Захист України». Застереження від типових лексичних помилок, характерних для педагогів та школярів Харківської області. виправлення типових граматичних помилок, характерних для педагогів та школярів Харківської області. Основні зміни в чинній редакції «Українського правопису».

3.1.5 Роль громадянського суспільства у формуванні обороноздатності і національної єдності. Громадський активізм в умовах воєнного часу. Волонтерський рух. Модуль 6, 11 клас

Формування уявлення про значення громадянського суспільства для зміцнення держави, розкрити роль громадського активізму та волонтерського

руху під час війни, виховувати громадянську відповідальність і патріотизм.

Поняття громадянського суспільства. Ознаки громадянського суспільства. Взаємодія громадянського суспільства і держави. Вплив громадських організацій на розвиток демократії. Форми громадського активізму під час війни. Допомога внутрішньо переміщеним особам. Інформаційна підтримка та протидія дезінформації. Благодійні та громадські ініціативи. Участь молоді у громадській діяльності.

Історія розвитку волонтерського руху в Україні. Волонтерство після 2014 року та після початку повномасштабного вторгнення. Напрями діяльності волонтерів: підтримка військових; гуманітарна допомога; медичне забезпечення; евакуація населення; психологічна підтримка; міжнародна адвокація України. Волонтерська діяльність у школі: від ідеї до реалізації. Поточні проблеми та майбутній розвиток волонтерського руху в Україні.

Практична частина. Обговорення: “Чому суспільство під час війни не може покладатися лише на державні структури?”, “Які приклади волонтерської діяльності вам відомі?”. Вправа “Асоціативний ряд”: асоціації до понять - громадянське суспільство, національна єдність. Робота на Wordwall: громадянські цінності. Міні-дискусія: «Чи може одна людина впливати на зміни в суспільстві під час війни?». Робота в групах: створення волонтерського проєкту. Рефлексія.

Очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння: об'єктів, суб'єктів і принципів національної безпеки і оборони; нормативно-правового регулювання питань національної безпеки і оборони в Україні; фундаментальних національних інтересів України та суспільно-державні (національні) цінності; сутності та складових сектору оборони; ролі та завдання сил безпеки та сил оборони; конституційних права та обов'язки громадян України зокрема обов'язку зі захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України; принципів, цінностей та ролі НАТО в сучасному світі; ролі оборонного бюджету у забезпеченні потреб сил оборони; ролі громадянського суспільства у формуванні обороноздатності та національної єдності; ролі волонтерства в підвищенні спроможності сил безпеки і оборони; прав, гарантій та запити до цивільного населення військовослужбовців та ветеранів війни; важливості участі у громадському житті та відчуття відповідальності за долю держави.

Уміння: здійснювати професійну орієнтацію молоді до служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях; аналізувати законодавство та історичні події що впливають на національну безпеку; формувати стійку громадянську позицію у здобувачів освіти; критично оцінювати джерела інформації та аргументи, робити висновки на підставі доказів.

Диспозиції (цінності, ставлення): усвідомлення ролі та значення кожного громадянина у забезпеченні національної безпеки та оборони України; формування в здобувачів освіти громадянської активності та стійкості, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови; формування готовності здобувачів освіти виявляти свою громадянську позицію, що

передбачає вміння аналізувати суспільне життя й ідентифікувати себе з українською нацією, суспільством, обстоювати права й свободи українського народу, готовності бути залученими до діяльності у сфері безпеки та оборони України; повага до військовослужбовців, ветеранів війни та членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, підтримка учнів у розвитку поваги до них.

3.2. Основи управління та планування

Поняття Сил оборони. Аналіз складу та структури Сил оборони, їхні завдання та ролі в забезпеченні оборони.

Військові підрозділи. Структура військових підрозділів. Огляд і класифікація військових підрозділів, їх функції та організаційні особливості. Огляд військових знаків розрізнення та військових звань. Їхня роль у системі військового управління та комунікації.

Поняття та завдання військового управління та планування. Вивчення різних методів та стратегій військового управління та планування операцій та бойових дій.

Військове лідерство. Аналіз та вивчення характеристик та навичок військового лідерства, включаючи етику, комунікаційні навички та здатність до прийняття рішень. Вивчення невизначеності та нестабільності в контексті війни та способи адаптації до таких умов.

Підходи до командування, військовий процес прийняття рішень. Дослідження різних методів та стратегій командування в умовах військових дій, включаючи процеси прийняття рішень та керівництва під час кризових ситуацій. Різниця між радянською системою командування та прийняття рішень та системою командування та прийняття рішень у НАТО.

Відпрацювання в форматі “Wargame” навичок військового управління та планування.

Очікувані результати охоплюють

Знання й розуміння: структури, класифікації, функції та організаційні особливості військових підрозділів; ролі військових знаків розрізнення та військових звань у системі військового управління та комунікації; понять, завдань, методів та стратегій військового управління та планування операцій та бойових дій; характеристики військового лідерства; умов невизначеності та нестабільності в контексті війни;

Уміння: розрізняти військові знаки та військові звання; застосовувати методи та стратегії військового управління та планування операцій та бойових дій; застосовувати навички військового лідерства, етичної комунікації, ухвалювати рішення; здійснювати управління та реагування під час кризових ситуацій; забезпечувати відпрацювання здобувачами освіти в форматі “Wargame” навичок військового управління та планування.

Диспозиції (цінності, ставлення): стійке відчуття відповідальності за свої дії та рішення; високі моральні стандарти і етичні принципи, що проявляються у ставленні до інших, підтримці та належній комунікації; здатність швидко адаптуватися до змінних умов, розуміння необхідності постійного навчання та саморозвитку; усвідомлення ролі та значення у військовому управлінні

3.3. Інформаційна війна

3.3.1 Роль медіа у протидії інформаційній війни – Як не потрапити на гачок ІПСО та протидіяти їм. Вплив медіа на формування громадської думки

Вправа-криголам у Mentimeter: Що ви розумієте під поняттям ІПСО?

Суть поняття «інформаційно-психологічні операції (ІПСО)», основні складники. Етапи підготовки та реалізації ІПСО. Сили та засоби ІПСО країни-агресорки. Основна мета ІПСО рф. Приклади ІПСО та їх аналіз. Офіційні інформаційні канали СБУ, якими варто скористатися для перевірки інформації, щоб не потрапити на гачок ІПСО.

Виявлення відеофейків на основі типових ознаки ІІІ-генерації, що можна візуально помітити в підробних відеороликах. 5 головних ознак дезінформації (за Д. Золотухіним) як складової ІПСО. Прості маркери розпізнавання недостовірної інформації (за О. Гороховським). Корисні ресурси.

Практична частина. Вправа «Знайди ІПСО». Як протидіяти ІПСО?

3.3.2 Цифрові інструменти для розпізнавання візуальних маніпуляцій, створених за допомогою ІІІ

Інформація та інформаційні процеси з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Важливість критичного оцінювання інформації, здобутої з різних джерел.

Як відрізнити фото, створене ІІІ, від справжнього: розбираємося разом. Маркери для розпізнавання візуальних маніпуляцій, створених за допомогою ІІІ.

Інструменти для аналізу та перевірки візуального контенту, створеного ІІІ ([FotoForensics](#), [Google Images](#), [TinEye](#), [Jeffrey's Image Metadata Viewer](#)).

Практична частина. Перевірка зображень на основі візуального аналізу наявності ознак ІІІ. Перевірка зображень на оригінальність через зворотний пошук.

3.3.3 Інформаційна війна та кіберзагрози: сучасні виклики і механізми протидії в освітньому середовищі

Інформаційна війна ХХІ століття: поняття інформаційної війни; інформаційний фронт сучасних конфліктів; когнітивна війна як новий тип впливу. Використання інформації як інструменту впливу. Маніпуляції, пропаганда, дезінформація.

Освітнє середовище як одна з головних цілей інформаційного впливу.

Кіберзагрози в сучасному світі. Загрози для освітніх закладів: злам електронних журналів, витік персональних даних, блокування доступу до ресурсів. Вплив на освітнє середовище.

Механізми протидії: розвиток цифрової грамотності; організаційні заходи; технічні рішення.

Практична частина. Практикум «Розпізнаємо прийоми когнітивного впливу». Вправа «Карта ризиків для школи».

3.3.4 Цифрова безпека та кібергігієна: управління цифровою ідентичністю і профілактика кіберзлочинності

Нормативно-правова база кібербезпеки України: від національної стратегії до захисту кінцевого користувача. Архітектура цифрової оборони. Етапи реагування на кіберінциденти. Рівні критичності інцидентів. Приватність, особиста безпека в інтернеті. Анатомія цифрової ідентичності. Спільна приватність як нова парадигма безпеки. Матриця управління приватністю. Навички кібергігієни. Аналітика загроз.

Практична частина:

1. ПРАктикум “Аудит особистих даних”
2. План посилення приватності
3. Модель кібергігієни “5W”
4. Аудит власного захисту.

3.3.5 Інформаційно-цифрова компетентність учителя в умовах інформаційної війни: безпека, відповідальність і професійна діяльність

Цифрове громадянство. Екосистема правил, прав та безпеки. Гіперінформаційне середовище: пасивне споживання та критичне мислення. Мережевий етикет та захист цифрової репутації. Цифрові права та обов’язки. Зміст та структура цифрового громадянства. Захист та особиста безпека. Цифрова грамотність. Дотримання правил нетикету на розуміння реальності цифрових законів. Цифровий слід.

Практична частина:

1. Практикум “Аналіз ризиків за діагностичною матрицею”.
2. Інтерактив “Концепція згоди”

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: понять, значень, загроз інформаційній безпеці; механізмів та впливу інформаційної війни на суспільство, політику, економіку та військову справу; ролі критичного мислення в протидії маніпулятивним прийомам; впливу медіа на формування громадської думки та їхня роль в протидії інформаційній війні; понять та методів кібергігієни та культури безпеки в інтернеті; завдань та методів розвідки на основі відкритих джерел;

Уміння: аналізувати та розпізнавати загрози та виклики для інформаційної безпеки, а також розрізняти достовірну та недостовірну інформацію; створювати інфографіки та інших візуальних матеріалів з кібербезпеки та інформаційної гігієни; проводити дослідження на основі відкритих даних; протидіяти кіберзагрозам та застосовувати методи захисту від кібератак; застосовувати критичне мислення під час роботи з інформацією; використовувати інструменти візуального аналізу для виявлення маніпуляцій та фальсифікацій, інструментами для збору, аналізу та верифікації відкритої інформації;

Диспозиції (цінності, ставлення): орієнтованість на розвиток критичного мислення та формування стійкості до маніпулятивних прийомів; усвідомлення особистої ролі та значення у протидії інформаційній війні.

3.4. Домедична допомога в умовах бою

3.4.1 Практичний кейс: ознайомлення з роботою турнікетів та їхніх

елементів. Огляд та використання різних типів турнікетів для ефективного контролю кровотеч. Техніки тампонування для забезпечення тимчасового зупинення кровотеч

Робота з турнікетами та їх елементами. Будова турнікета. Огляд та порівняльна характеристика різних типів турнікетів. Принцип роботи турнікета. Особиста безпека рятівника. Алгоритм накладання турнікета. Ефективні дії: коли накладаємо, куди накладаємо, куди не накладаємо, як накладаємо турнікет. Правила та техніки тампонування. Алгоритм дій при тампонуванні: коли тампонуємо, чим тампонуємо, чим не тампонуємо.

Практична частина. Твій алгоритм дій: «Самодопомога та взаємодопомога при масивній кровотечі з кінцівки». Сценарне моделювання «Вузлової кровотеча в жовтій зоні»

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: значення особистої безпеки, правил оцінки загрози та мінімізації ризиків для рятівника; поняття «червоної» (Care Under Fire), «жовтої» (Tactical Field Care) та «зеленої» (TACEVAC) фаз надання допомоги, чітке розуміння пріоритетності перших дій у кожній із них; структури алгоритму MARCH, правил та дій на етапі «М».

Уміння та навички: застосовувати протоколи TCCC та алгоритм MARCH, швидко оцінювати стан потерпілого, визначати джерела масивної кровотечі; накладати різні типи сертифікованих турнікетів собі та постраждалому як у положенні стоячи, так і лежачи/в укритті; виконувати техніку щільного тампонування поранень при вузлових кровотечах та здійснювати ефективний прямий тиск на рану.

Диспозиції (цінності, ставлення): безумовне виконання своїх обов'язків як педагога, громадянина та лідера, прийняття повної відповідальності за власні рішення та дії в критичних ситуаціях; швидка адаптація до різних ситуацій, глибоке розуміння необхідності безперервного навчання, саморозвитку та підтримання навичок на рівні автоматизму; засади дитиноцентризму, поваги, партнерської взаємодії та підтримки учасників освітнього процесу.

3.4.2 Гейміфікація навчання домедичної допомоги: формування практичних навичок за алгоритмом MARCH відповідно до стандартів Tactical Combat Casualty Care

Гейміфікація навчання домедичної допомоги та формування практичних навичок за алгоритмом MARCH відповідно до стандартів Tactical Combat Casualty Care (TCCC). Сучасні підходи до підготовки здобувачів освіти в умовах воєнних викликів, використання інтерактивних технологій, цифрових платформ, симуляційного навчання та сценарного моделювання для формування стійких навичок надання допомоги в критичних ситуаціях.

Теоретико-методичні засади алгоритму MARCH як базового протоколу надання допомоги пораненим у польових умовах. Особливості фаз TCCC: Care Under Fire, Tactical Field Care та TACEVAC.

Інтерактивні методики навчання домедичної допомоги: рольові та ділові

ігри, кейс-методи, симуляційні сценарії, VR/AR-технології, цифрові тренажери, мобільні симулятори та гейміфіковані освітні платформи. Використання системи рівнів, сценаріїв, балів, квізів, інтерактивних місій та адаптивних завдань для підвищення мотивації, залученості та ефективності засвоєння матеріалу. Формування процедурної пам'яті, автоматизації дій та стресостійкості через багаторазове відпрацювання практичних алгоритмів.

Практикоорієнтоване навчання з використанням сучасного обладнання: турнікетів, гемостатичних засобів, бандажів, назофарингеальних повітропроводів, оклюзійних пов'язок, тренажерів серцево-легеневої реанімації, манекенів для тампонування ран та моделей бойових ушкоджень. Методики організації навчання в умовах, наближених до реальних кризових ситуацій, із дотриманням принципів безпеки, послідовності дій та командної координації.

Формування психологічної стійкості та готовності до дій у критичних умовах. Методи подолання паніки, розвитку емоційної саморегуляції, швидкого прийняття рішень та кризової комунікації. Практики психологічної підтримки постраждалого, техніки активного слухання, стабілізації емоційного стану та підтримання впевненості під час надання допомоги. Розвиток відповідальності, лідерства, взаємодопомоги та культури безпеки.

Практична частина. Відпрацювання алгоритму MARCH у командних симуляціях, рольових сценаріях та інтерактивних вправах; виконання практичних кейсів із тактичної медицини; використання тренажерів і симуляційних платформ; моделювання кризових ситуацій; проведення освітніх квізів, брейнстормінгів та гейміфікованих навчальних місій із домедичної допомоги й тактичної медицини.

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: основних завдань та принципів домедичної допомоги в умовах бойових дій; відмінностей між домедичною допомогою в умовах бойових дій та цивільного життя; значення особистої безпеки при наданні домедичної допомоги в умовах бойових дій; понять "червоної", "жовтої", "зеленої" фаз надання домедичної допомоги та перші дії у кожній з них; загроз гіпотермії та методів її попередження в умовах низьких температур.

Уміння: застосовувати протоколи ТССС та алгоритм MARCH; укомплектувати аптечку необхідними засобами та медикаментами для надання першої допомоги в умовах бойових дій; тампонувати поранення для тимчасового зупинення кровотеч.

Диспозиції (цінності, ставлення): усвідомлення важливості виконання своїх обов'язків та прийняття відповідальності за свої дії ; здатність швидко адаптуватися до змінних умов, розуміння необхідності постійного навчання та саморозвитку; розуміння цінності людського життя та необхідності вжиття всіх можливих дій для його збереження; усвідомлення ролі та значення бойових медиків у військовій сфері.

3.5. Військові технології та їх розвиток

3.5.1 Спеціальні війська та зв'язок. Огляд ролі та завдань спеціальних військ в системі оборони та ведення бойових дій. Вивчення основ

забезпечення зв'язку в умовах бойових дій.

3.5.2 Основи радіозв'язку. Розгляд принципів та технічних аспектів радіозв'язку. Вивчення методів передачі та прийому радіосигналів. Аналіз різних видів радіообладнання та методів налагодження радіозв'язку. Алгоритм налагодження радіозв'язку і моделювання безпечної поведінки для запобігання небезпечним ситуаціям.

3.5.3 Подвійне застосування та безпека зв'язку: телефон, Wi-Fi, Starlink. Огляд загроз та заходів безпеки зв'язку, включаючи захист від прослуховування та перехоплення сигналів. Радіоелектронна боротьба. 3.5.4 Методи та технічні засоби радіоелектронної боротьби. Аналіз військових систем РЕР та РЕБ.

3.5.5 Безпілотні (роботизовані) системи. Основи безпілотних систем, їх типи, характеристики та принципи роботи. Огляд різних типів та застосування безпілотних літальних апаратів (БпЛА) у військових операціях. Визначення основних складових конструкції БпЛА. Професії пов'язані з виробництвом та використанням БпЛА. Вплив БпЛА на навколишнє середовище.

3.5.6 Симулятори та тренажери для підготовки операторів БпЛА. Вивчення методів та інструментів підготовки операторів безпілотних систем за допомогою симуляторів та тренажерів.

3.5.7 Основи пілотування. Навчання основам пілотування БпЛА, включаючи правила польоту та безпеки.

3.5.8. Військові інформаційні системи та платформи. Огляд різних військових інформаційних систем та платформ для забезпечення ведення військових операцій та обміну інформацією.

3.5.9 Військові професії. Особливості професій пов'язаних із сучасними цифровими технологіями.

3.5.10 Відпрацювання практичних навичок використання військових технологій зокрема з забезпечення зв'язку в умовах бойових дій та використання БпЛА.

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: ролі та завдань спеціальних військ в системі оборони та ведення бойових дій; ролі радіозв'язку на полі бою; загроз та заходів безпеки зв'язку; основ безпілотних систем, їх типів, характеристик та принципів роботи; професій пов'язаних з виробництвом та використанням БпЛА; впливу БпЛА на навколишнє середовище.

Уміння: налагоджувати радіозв'язок і забезпечувати безпечну поведінку для запобігання небезпечним ситуаціям; застосовувати симулятори та тренажери, що використовуються для підготовки операторів БпЛА; пілотувати БпЛА з дотриманням усіх правил.

Диспозиції (цінності, ставлення): здатність швидко адаптуватися до змінних умов, розуміння необхідності постійного навчання та саморозвитку; усвідомлення ролі та значення військових професій пов'язаних із сучасними цифровими технологіями та професій пов'язаних з виробництвом та використанням БпЛА.

3.6. Озброєння та військова техніка. Стрілецька підготовка

3.6.1 Призначення, види та типи озброєння. Огляд основних типів військової техніки та їхніх функціональних характеристик.

Класифікація та огляд різних видів вогнепальної зброї, включаючи стрілецьку, гвинтівки, пістолети, кулемети тощо.

3.6.2 Правила безпеки та відповідальність при роботі зі зброєю для запобігання нещасних випадків. Огляд та вивчення різних методів носіння вогнепальної зброї в залежності від її типу та призначення.

Процедури та вимоги до зберігання зброї та боєприпасів для забезпечення їхньої безпеки та ефективності, а також з метою уникнення нещасних випадків.

3.6.3 Основні принципи та методи тренування зі стрілецької справи, включаючи прицільну стрільбу та вогневу тактику. Індивідуальні бойові навички поведінки з особистою зброєю. Тренування та вдосконалення навичок з використання особистої зброї в бойових умовах.

3.6.4 Огляд різних типів ручних гранат, їхнє призначення та особливості будови. Правила безпеки та процедури використання ручних гранат для запобігання нещасних випадків та травм.

Визначення бойового стресу та екстремальних ситуацій. Фізіологія бойового стресу. Психологічні аспекти бойового стресу. Способи подолання бойового стресу: практики саморегуляції. Основні принципи психологічної адаптації у кризових ситуаціях. Роль психологічної підготовки у формуванні стійкості та реагування на стресові впливи. Ефективні методи психологічного тренування та підготовки до стресових ситуацій.

3.6.5 Відпрацювання практичних навичок поведінки з особистою зброєю, ручними гранатами, психологічного тренування та підготовки до стресових ситуацій, практик саморегуляції.

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: основних понять, класифікацій, функціональних характеристик різних типів озброєння, військової техніки, ручних гранат; правил безпеки при роботі зі зброєю та під час використання ручних гранат для запобігання нещасних випадків; визначення бойового стресу, екстремальних ситуацій; ролі психологічної підготовки у формуванні стійкості та реагування на стресові впливи.

Уміння: поводитись з особистою зброєю та виконувати різні завдання у бойових умовах; зберігати зброю та боєприпаси для забезпечення їхньої безпеки та ефективності; переміщуватись у складі бойової групи в різних сценаріях; використовувати ручні гранати відповідно до правил безпеки для запобігання нещасних випадків та травм; застосовувати практики саморегуляції під час бойового стресу та екстремальних ситуацій.

Диспозиції (цінності, ставлення): стійке відчуття відповідальності за свої дії та рішення; усвідомлення ролі та значення озброєння та військової техніки для сил оборони України; орієнтованість на формування психологічної стійкості.

3.7. Основи дій, комунікації та взаємодії в бою

3.7.1 Основи тактики та види бою. Розгляд основних принципів тактики військових дій. Вивчення різних видів бойових дій. Основи маскуванню.

Навчання методів та прийомів маскуванню для забезпечення прихованості та безпеки під час бойових дій.

3.7.2 Способи і умови переміщення бійця та бойової групи. Вивчення та практика різних методів та умов переміщення під час бойових дій, включаючи вибір позицій, їх підготовку, реакцію на ворожий контакт. Пересування двійками на різній місцевості, реакція на контакт двійки, реакція на контакт групи.

3.7.3 Передача інформації в бойових умовах. Система сигналів та команд, що використовуються для керівництва бойовими діями та координації дій в бойовій обстановці. Огляд та навчання комунікаційних методів та процедур передачі інформації, таких як ACE, 3D, SALUTE.

Патрулювання та чергування на посту. Вивчення методів та процедур патрулювання та чергування на постах для забезпечення безпеки та контролю.

3.7.4 Інженерні загородження. Смуга перешкод. Навчання методів подолання інженерних перешкод та проходження через смугу перешкод.

Передача інформації в умовах бойових дій. Огляд способів та засобів передачі інформації в умовах бойових дій, включаючи використання радіозв'язку.

Правила ведення переговорів та радіоповідомлень. Навчання правил ефективного ведення переговорів та отримання/відправки радіоповідомлень для координації дій на полі бою.

3.7.5 Відпрацювання практичних навичок маскуванню, переміщення бійця та бойової групи, передачі інформації в бойових умовах, подолання інженерних перешкод та проходження через смугу перешкод, використання радіозв'язку та відпрацювання навичок ведення перемовин.

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: принципів тактики військових дій; методів та прийомів маскуванню для забезпечення прихованості та безпеки під час бойових дій; систем сигналів та команд для керівництва бойовими діями та координації дій; способів та засобів радіозв'язку на полі бою.

Уміння: переміщатися під час бойових дій самостійно та у складі бойової групи; маскуванню, передачі інформації, подолання перешкод та використання радіозв'язку в умовах бойових дій; долати інженерні перешкоди та проходити через смугу перешкод; патрулювати та чергувати на постах для забезпечення безпеки та контролю; використовувати комунікаційні методи та процедури передачі інформації.

Диспозиції (цінності, ставлення): усвідомлення ролі та значення належної комунікації та взаємодії в умовах бойових дій; стійке відчуття особистої відповідальності за свої дії та рішення під час виконання спільних завдань в умовах бойових дій; здатність швидко адаптуватися до змінних умов.

3.8. Орієнтування на місцевості та інженерна фортифікація

3.8.1 Орієнтування на місцевості Огляд місцевості та її елементів. Вивчення основних видів місцевості та їх тактичних властивостей. Кути орієнтування. Розгляд азимутів та дирекційних кутів для визначення орієнтації на місцевості.

Способи визначення відстаней на місцевості. Огляд різних методів вимірювання відстаней, включаючи методи за допомогою карт та навігаційних приладів.

3.8.2 Геопросторова інформація. Вивчення різних джерел геопросторової інформації, включаючи паперові та електронні топографічні карти, аерознімки, картографічні інтернет-джерела та навігаційні системи.

Топографічні карти. Умовні знаки топографічних карт. Спосіб горизонталей як основний спосіб зображення рельєфу на топографічних картах. Система прямокутних та географічних координат.

Орієнтування за допомогою навігаційних приладів. Вивчення та практика використання навігаційних приладів для орієнтування на місцевості. Аерознімки. Картографічна інформація в режимі офлайн. Картографічні додатки для смартфонів і їхні можливості, використання gps-навігації.

3.8.3 Інженерна фортифікація. Аналіз та вивчення інженерних методів та засобів для забезпечення оборони та маскування позицій.

Невибухові інженерні загородження. Огляд та практика встановлення невибухових інженерних загороджень для забезпечення безпеки на місцевості.

3.8.4 Класифікація вибухонебезпечних предметів. Огляд вибухонебезпечних предметів (саморобних вибухових пристроїв) та можливі місця їх встановлення. Правила поведження та процедури безпеки на замінованій ділянці місцевості.

Огляд основних військових професій та їхніх особливостей, включаючи професії, пов'язані з сучасними цифровими технологіями.

3.8.5 Відпрацювання практичних навичок орієнтування на місцевості та інженерної фортифікації.

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: основних елементів місцевості та їх тактичних властивостей; умовних знаків топографічних карт та системою прямокутних та географічних координат; інженерних методів та засобів для забезпечення оборони та маскування позицій; правил безпеки на замінованій ділянці місцевості.

Уміння: вимірювання відстаней та використання геопросторової інформації, таких як топографічні карти та навігаційні прилади; використання навігаційні приладів для орієнтування на місцевості, включаючи gps-навігацію та картографічні додатки для смартфонів; встановлення невибухових інженерних загороджень для забезпечення безпеки на місцевості; поведження із дотриманням правила безпеки на замінованій ділянці.

Диспозиції (цінності, ставлення): усвідомлення ролі та значення інженерної фортифікації для забезпечення безпеки та збереження життя; здатність швидко адаптуватися до змінних умов; усвідомлення загроз, що становлять вибухонебезпечні предмети та їх впливу на довкілля.

3. 9. Цивільне населення в умовах бойових дій

3.9.1 Поняття надзвичайної ситуації. Причини виникнення, класифікація та ознаки. Огляд правового режиму воєнного стану та його наслідки. Поведінка

цивільного населення в умовах наближення бойових дій та бойових дій. Розуміння та вивчення стратегій та тактик безпеки під час надзвичайних ситуацій, зокрема бойових дій. Евакуація цивільного населення: Підготовка до евакуації з зони бойових дій та алгоритми дій під час неї.

3.9.2 Види військових загроз для цивільного населення під час бойових дій. Порядок дій під час та після нальоту авіації, ракетного та артилерійського обстрілу:

Застосування ядерної зброї, хімічних атак, бойових біологічних речовин. Розуміння ознак та наслідків використання різних видів зброї масового ураження. Порядок дій цивільного населення під час та після застосування ядерної зброї, хімічних атак, бойових біологічних речовин

3.9.3 Дії в разі терористичного акту, перестрілки, захоплення транспорту. Психологічна стійкість та саморегуляція. Розвиток психологічної стійкості.

Методи саморегуляції у стресових ситуаціях. Основи виживання та підготовка до екстремальних умов. Тривожний наплічник та інструменти для виживання. Огляд та використання необхідного обладнання та засобів для екстремальних умов.

Огляд та аналіз можливостей захисту в екстремальних ситуаціях. Захисні властивості споруд, техніки та місцевості. Вибір місця та обладнання укриттів. Створення запасів води. Зберігання ресурсів для виживання в екстремальних ситуаціях.

3.9.4 Відпрацювання практичних навичок дій у надзвичайних ситуаціях та умовах бойових дій, виживання та здатності до саморегуляції у стресових умовах.

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: понять, причин виникнення, класифікація та ознаки надзвичайних ситуацій; правового режиму воєнного стану; алгоритмів поведінки цивільного населення в умовах наближення та проведення бойових дій; порядку дій під час та після нальоту авіації, ракетного та артилерійського обстрілу; поведінки та дій захисту від застосування ядерної зброї, хімічних атак, бойових біологічних речовин.

Уміння: надавати першу психологічну допомогу, в тому числі самопомогу, при панічному нападі, тривозі, істеричі, ступорі, апатії, проявах гніву, злості, агресії, тощо; укомплектовувати тривожний наплічник; обладнувати укриття, створювати запаси води та інших ресурсів для виживання; саморегуляції у стресових умовах.

Диспозиції (цінності, ставлення): здатність швидко адаптуватися до змінних умов, розуміння необхідності постійного навчання та саморозвитку для ефективної підготовки учнів; відповідальне ставлення до обрання рішень, які стосуються власного життя й здоров'я, а також життя і здоров'я учнів, людей, які знаходяться поруч; повага до рятувальників, підтримка учнів у розвитку поваги до них.

Блок 4. Діагностико-аналітичний

4.1 Організаційно-настановне заняття

Це заняття передбачає ознайомлення слухачів з розкладом занять, організацією освітнього процесу, змістом та умовами проведення курсів, надання рекомендацій щодо вибору теми групових проєктів, виконання залікових робіт, ознайомлення слухачів з рекомендованою літературою, вивчення якої допоможе розширити та поглибити їх знання.

При дистанційному навчанні слухачі також знайомляться з вимогами до оформлення залікових робіт, правилами їх надання, правилами онлайн спілкування в групі, умовою отримання сертифікатів тощо.

Проводяться інструктажі з безпеки життєдіяльності, з вимогами до слухачів щодо виконання Закону України “Про запобігання корупції”, Положення про академічну доброчесність, виконання Правил внутрішнього розпорядку, поведінки в аудиторіях та онлайн.

Вирішуються інші організаційні питання.

4.2 Вхідне тестування

Вхідне комплексне діагностування проводиться за Блоками 1 та 3 окремо. Передбачає встановлення рівня професійної підготовки, усвідомлення характеру власних прогалин, які дають можливість обрати необхідні модулі, теми, рівень курсу навчання - базовий чи поглиблений.

Результати тестування дають можливість куратору курсів ознайомитися з рівнем підготовленості, специфіки групи, освітніми потребами слухачів. Це дозволить побудувати індивідуальну траєкторію підвищення кваліфікації педагога.

Результати проходження вхідного тестування не враховуються в підсумковий бал проходження навчання на КПК, а носять тільки діагностичний характер.

4.3. Рефлексія. «Роль вчителя/викладача навчального предмета «Захист України» в реалізації модельної навчальної програми»

4.4. Вихідне тестування

Основне завдання навчального заняття – підведення підсумків роботи, рефлексія діяльності слухачів, заповнення анкет зворотнього зв'язку чи обговорення зауважень та пропозицій щодо покращення якості надання освітніх послуг, надання рекомендацій щодо професійного розвитку у міжкурсовий період. Обговорення умов отримання сертифікатів, заповнення звітної документації.

Під час дистанційного навчання проводиться в асинхронному або синхронному режимі.

Вихідне комплексне тестування проводиться передбачає встановлення рівня знань слухачів за результатами курсів підвищення кваліфікації.

Очікувані результати навчання:

Знання й розуміння: механізм моніторингу професійної діяльності вчителя, загальні та професійні компетентності вчителя, методи виявлення проблем у педагогічній діяльності, визначення характеру та причин їх появи, сутність понять “рефлексія”, “груповий проєкт”; загальну характеристику складових освітнього групового проєкту.

Уміння: визначати відповідність власних професійних компетентностей чинним вимогам; аналізувати різноманітні підходи до розв’язання проблем у педагогічній діяльності і запобігання їм; здійснення самоаналізу власної пізнавальної діяльності; застосування алгоритму створення групового проекту, оформлення проекту, застосування різних прийомів та інструментів рефлексії.
Диспозиції (цінності, ставлення): бути вмотивованим на розвиток професійної компетентності та особистісний саморозвиток; здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов’язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
4. Закон України “Про військовий обов’язок і військову службу” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>
5. Закон України “Про оборону України” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>
6. Закон України “Про національну безпеку України” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
7. Закон України “Про основи національного спротиву” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>
8. Закон України “Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1443 “Про затвердження Порядку організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву” (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 1399 від 16.12.2022) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1443-2021-%D0%BF#Text>
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 р. № 1322 “Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text>
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ від 27.12.2019 №

1133). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>

12. Постанова Кабінету Міністрів від 25 березня 2026 р. № 370 «Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам (за спеціальним фондом державного бюджету) для підвищення кваліфікації та надання послуг із супервізії для педагогічних працівників, які забезпечують викладання навчального предмета “Захист України”, у 2026 році». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/370-2026-%D0%BF#Text>

13. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>

14. Державний стандарт профільної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>.

15. Про затвердження концептуальних засад освітніх галузей та дорожньої карти реалізації концептуальних засад освітніх галузей на 2025-2030 роки: Наказ Міністерства освіти і науки України від 20 серп. 2025 р. № 1163. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/95248/

16. Про схвалення Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 листопад. 2025-р. № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>

17. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zah-alnoi-serednoi-osvity>

18. Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності [Електронний ресурс] : затверджено наказом МОН України від 10 грудня 2021 р. № 1340 / Міністерство освіти і науки України // Міністерство освіти і науки України : [сайт]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/61b/6fc/314/61b6fc314f312791981409.pdf>

Основна література

1. Лист МОН України «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році» від 13.08.2025 р. № 1/16828-25. URL:

<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/ffe/c4c/66dffec4c92d2958213439.pdf>).

2. Модельна навчальна програма «Захист України. Інтегрований курс» для закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 08.08.2024 року № 1116) «Погоджено Міністерством оборони України» (лист Міністерства оборони України від 24.04.2024 №220/5643).

URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/08/13/MNP-Zakhyst.Ukrayiny-Intehrovany.kurs-2024.pdf>

3. Навчально-методичний комплект «Захист України 10-11 клас», створений спеціалістами дистанційної школи Unicorn School. URL: <https://unicorn.itstep.org/protection>
4. Петренко Л. І. Педагогічні технології: теорія і практика : підруч. / Л. І. Петренко. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 360 с.
5. Посібник із комплексними сценаріями уроків, розроблений відповідно до модельної навчальної програми «Захист України. Інтегрований курс» (2024 р.). URL: https://lms.e-school.net.ua/courses/course-v1:UIED+UIED_06+2025/about (дата звернення 21.04.2026).
6. Шелестова Л. Мотиваційна функція педагогічних технологій у профільній середній освіті: сучасний вимір / Л. Шелестова // Український педагогічний журнал. 2025. DOI: 10.32405/2411-1317-2025-3-27-37. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/893>

Додаткова література

1. Професійний розвиток педагога: нові вимоги та нові рішення / науково-методичний журнал «Джерело педагогічних інновацій». Харків : Харківська академія неперервної освіти. Випуск № 1 (45), 2024. URL: http://edu-post-diploma.kharkov.ua/wp-content/uploads/2024/06/Dzherelo_Profesiinyi_rozvytok-maket_1_2024.pdf
2. Учительський апгрейд: самооцінювання професійної діяльності: збірник діагностичних матеріалів / Ю. Борисенко, О. Венгловська, Г. Гладкова, І. Новик, О. Стягунова, О. Федоренко; за заг. ред. І. Новик. Київ: УІРО, 2024. 102 с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/uchytelskyj-apgrejd-samooczynyuvann-ya-profesijnoyi-diyalnosti.pdf>
3. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навч.-метод. посіб./А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків: Видавництво “Ранок”, 2019. 304 с.
4. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник / О. Войтенко, М.Єлігулашвілі, О. Козорог, Т. Короткий, В. Потапова, О. Стокоз, Н. Хендель ; за загальною редакцією радника президента Товариства Червоного Хреста України з міжнародного гуманітарного права, к.ю.н. Т. Короткого. – Київ, УГ СПЛ; Одеса : Фенікс, 2021. – 268 с.
5. Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни. Посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти / ГО ”GoGlobal”, Центр “Розвиток КСВ2, експертна платформа Career Hub у рамках програми “Мріємо та діємо”. URL : <https://globaloffice.org.ua/wp-content/uploads/2023/02/Koli-svit-na-mezhi-zmin-strategiyi-adaptatsiyi.pdf>
6. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ: ТОВ “Агентство “Україна”, 2019. С. 300.
7. Поясок Т. Б. Інтерактивний навчальний посібник “Сучасні технології освітнього процесу”: навчальний посібник / Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, О. В. Костенко. – Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2019. – 224 с. https://mtep.co.ua/user-files/stop-nteraktivniy_n_p.pdf
8. Кучерявий О. Г. [Професійний і особистісний розвиток сучасного вчителя:](#)

монографія / О. Г. Кучерявий. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. — 329 с.

9. Військове лідерство: компетентність, впевненість, гнучкість. Універсальний навчальний посібник для рейнджерів. — Київ: Вид. «КНТ», 2023. — 280 с.

10. Шанюк О.В. Романенко С.Е. Основи військового управління (у т.ч. штабні процедури НАТО): конспект лекцій. Одеса, Одеський державний екологічний університет, 2021. 77 с.

11. Нестеренко Г. Інформаційна безпека: курс лекцій. Київ: НАУ, 2022. 102 с.

12. Інформаційна безпека держави: навч. посіб. для студ. спец. 6.170103 “Управління інформаційною безпекою”, 125 “Кібербезпека”/ В.І. Гур’єв, Д.Б. Мехед Ю.М. Ткач, І.В. Фірсова. — Ніжин: ФОП Лук’яненко В.В. ТПК «Орхідея», 2018. — 166 с.

13. Інформаційна безпека. Підручник / В. В. Остроухов, М. М. Присяжнюк, О. І. Фармагей, М. М. Чеховська та ін.; під ред. В. В. Остроухова — К.: Видавництво Ліра-К, 2021. — 412 с.

14. Основи кібербезпеки та кібероборони: підручник / Ю.Г. Даник, П.П. Воробієнко, В.М. Чернега. — [Видання друге, перероб. та доп.]. — Одеса.: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2019. — 320 с.

15. Головін, Ю. О. Основи теорії радіозв'язку: теоретичні основи та практичні аспекти: навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра за освітньою програмою «Спеціальні телекомунікаційні системи» спеціальності 172 Електронні комунікації та радіотехніка / Ю. О. Головін, Д. І. Могилевич ; КПІ ім. Ігоря Сікорського

16. Основи зв'язку та радіоелектронна боротьба як вид бойового забезпечення : навчальний посібник / Д. В. Зайцев, А. О. Яфонкін, В. В. Ярема ; Університет державної фіскальної служби України. — Ірпінь, 2021. — 280 с.

17. БПЛА. Навчальна програма для інструкторів та пілотів. — Київ: “Центр учбової літератури”, 2023. — 74 с.

18. Бахчеван Є.Ф., Ніколаєв О.Т., Конєв О.Ю.: Пам'ятка щодо використання та застосування вогнепальної зброї. — Одеса. ОДУВС, 2022. — 32-70 с.

19. Основи вогневої підготовки: навч. посіб. / М. М. Удяньський, І. О. Толкунов, О. О. Бондаренко, В. В. Матухно, В. М. Олекса. — Х.: НУЦЗУ, 2020. — 147 с.

20. Стрілецька зброя та вогнева підготовка : підручник / В. М. Петренко, А. М. Кривошеєв, М. М. Ляпа, В. В. Семененко. — Суми : Сумський державний університет, 2020. — 372 с

21. Ульянов К. Броньований розум. Бойовий стрес та психологія екстремальних ситуацій : Практ. посіб. Київ : БізнесЛогіка, 2024. 304 с.

22. Підвищення ефективності заходів маскуванню військ та об'єктів. Методичні рекомендації військам (силам) Збройних Сил України. — Київ: Видавництво “Центр учбової літератури”, 2024. — 134 с.

23. Основи інженерної підготовки, тактичного маскуванню та радіаційного, хімічного, біологічного захисту в артилерійських підрозділах : підручник / П. Є. Трофименко, Г. В. Сорокоумов, Л. С. Демидко. — Суми : Сумський державний університет, 2021. — 266 с. (Розділ 4 Маскування та захист артилерійських підрозділів, с. 93-105)

24. Організація військового зв'язку: навчальний посібник / В. Г. Шолудько, М. Ю. Єсаулов, О. В. Вакуленко, Т. Г. Гурський, М. М. Фомін. — Київ: Вид. дім

“СКІФ”, 2023. — 280 с.

25. Подолання (маркування) інженерних загороджень. Настанова.— Київ: Видавництво “Центр учбової літератури”, 2024. — 204 с.

26. Дяков С. І., Колос О. Л., Варствський А. А. Фортифікація та маскування. КНТ, 2023. 146 с.

27. Довідник з основних понять військової топографії : Довідник. Сварог, 2022. 110 с.

28. Шмаль С. Г. Довідник з військової топографії : Довідник. 2024. 118 с.

29. Міни як вони є: довідник по мінній безпеці /Укладачі: Щегельський М.М., Щегельський М.М., Овадовський Д. В. -К.: Талком, 2023. -88 с.

30. Зброя масового ураження та захист від неї. Навчальний посібник. / Б. П. Теплоухов. — Київ: Вид. дім “СКІФ”, 2023. — 101 с.

31. Виживання. Довідковий матеріал для проведення занять в Збройних силах України. Методичні рекомендації. — Київ: “Центр учбової літератури”, 2023.

32. — 88 с.

Електронні ресурси

1. Курс “Застосування технологій в умовах війни” створено в межах проєкту “Victory Drones” за сприяння Центру підтримки аеророзвідки UAV101 URL: https://prometheus.org.ua/learning/course/course-v1:Prometheus+UAV101+2022_T2/home (курс закритий для загального доступу, для отримання доступу потрібно писати на пошту muro.verde@dignitas.fund)

2. Інженер БПЛА. Базовий курс. Цикл відеолекцій на такі теми: класифікація дронів, будова дрона, поломки/ремонт, а також теорія - основи аеродинаміки, метеорології тощо. Детальніше тут: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+UAV_EB101+2023_T3

3. Інженерний курс “Народний FPV”. Присвячений збірці 7-дюймового FPV дрона (базова будова, підбір інструментів, комплектуючих, пайка, збірка тощо). Детальніше тут: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+FPV101+2024_T1

4. “Відпрацювання алгоритмів надання допомоги за допомогою онлайн симуляторів” URL.: <https://www.lifesaversim.com/ua/home-ua/>

5. Сайт Міжнародного Комітету Червоного Хреста в Україні. URL.: <http://ua.icrc.org/>

6. Курс “Історія українського громадянського суспільства ” URL: <https://courses.zrozumilo.in.ua/courses/course-v1:eef+EEF-044+Jan2024/about>

7. Курс “Єдина Україна: становлення національної ідентичності” URL: <https://courses.zrozumilo.in.ua/courses/course-v1:eef+EEF-046+Nov2023/about>

8. Академія стійкості. Онлайн ресурс у підтримку плекання стресостійкості. URL: <https://resilience.k-s.org.ua/>

9. Психологічна допомога під час війни. URL: https://kmopsy.blogspot.com/p/blog-page_65.html

10. Література для педагогічних працівників, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами (Інститут модернізації змісту освіти). URL: <https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichn-posbniki/dlya-pedagogchnikh-pratsvnikv-yak-pratsyuyut-z-uchnyami-z-osoblivimi-osvtnmi-potrebam/>

11. Формувальне оцінювання: означення, техніки і інструменти [Електронний ресурс] : [блог]: україн. версія. <https://formativeasua.blogspot.com>.
12. Троян І. Міфи про Героїв Небесної Сотні та Революцію Гідності: як росія намагається знецінити події на Майдані та як про це розповідати учням. Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/articles/mify-pro-geroyiv-nebesnoyi-sotni-ta-revolutsiyu-gidnosti-yak-rosiya-namagayetsya-znetsinyty-podiyi-na-majdani-ta-yak-pro-tse-rozpovidaty-uchnyam/>.
13. Позднякова Є. Шість міфів про Революцію Гідності, які поширюють в окупації. Реальна газета. URL: <https://realgazeta.com.ua/strong-shist-mifiv-pro-revoliutsiiu-hidnosti-iaki-poshyriuiut-v-okupatsii-strong/>.
14. Курс “Демократія vs Авторитаризм”, Майбутні URL: <https://maibutni.com.ua/democracyvsauthoritarianism/>
15. Процес прийняття рішень під час бойових дій : Довідк. вид. Київ : Міжнар. Ком. Червон. Хреста, 2018. 68 с. URL: <https://www.mil.gov.ua/content/books/process0808.pdf>.
16. Організаційна структура ЗС України. Ukrainian Military Pages. URL: https://www.ukrmilitary.com/p/armed-forces-of-ukraine.html#google_vignette.
17. Гбур З. В. Використання штучного інтелекту в інформаційній безпеці України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 1. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2601>
18. Розробка та програмна реалізація методики цифрової розвідки на основі відкритих джерел. Всеукраїнський конкурс на кращу студентську наукову роботу 2020/2021 навчального року. 2021. С.36. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2021/pages/12564/rozvidka.pdf>
19. Посольство Великої Британії в Україні, Ін-т інноваційного врядування. Посібник для творців контенту для виявлення та протидії російській пропаганді в новітніх технологіях: Посібник. 2024. 34 с. URL: https://ai.instingov.org/assets/guide/AI-Guide_uk.pdf.
20. Курс “Перша домедична допомога в умовах війни”, Prometheus URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+FAW+2022_T2
21. Медична допомога в тактичних умовах. Гіпотермія. ТССС для військових. URL: <https://tccc.org.ua/guide/tfc-hypothermia>.
22. Управління з питань цивільного захисту ОДА,. Перелік лікарських засобів, які повинні бути у складі аптечки для надання домедичної допомоги. URL: <https://www.if.gov.ua/news/perelik-likarskih-zasobiv-yaki-povinni-buti-u-skladi-aptechki-dlya-nadannya-domedichnoyi-dopomogi>.
23. Міжнародний центр тактичної медицини, категорія матеріалів: Тактична медицина URL: <https://ictm.org.ua/category/tacmed/>
24. Теорія і практика застосування безпілотних літальних апаратів (дронів) : Брошура. ТрО G7, 2022. 127 с. URL: https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/03/Теорія_і_практика_застосування_БПЛА_ua_dynamics_brochure.pdf.
25. Військова платформа Delta: що відомо про систему управління ЗСУ, Портал “Слово і діло” URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/08/09/infografika/bezpeka/vijskova-platforma-delta-vi>

26. Довідник з озброєння і військової техніки, Ukrainian Military Pages, 2022 р. URL: <https://www.ukrmilitary.com/p/weapons-and-military-equipment.html>
27. Центр нац. спротиву. Ручні осколкові гранати. Центр національного спротиву. URL: <https://sprotyv.mod.gov.ua/ruchni-oskolkovyi-granaty/>.
28. Михайлишин У. Б., Шмідзен І. Ю. Методи психічної саморегуляції особистості // The XXIII International Scientific and Practical Conference «Theoretical and science bases of actual tasks», June 14 – 17, 2022, Lisbon, Portugal. – Р. 548–550. URL: <https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/42402>
29. Середа І., Карсканова С. Техніки саморегуляції як психологічний ресурс особистості в кризових умовах. Věda a perspektivy. 2023. № 2 (21). С. 281–289. URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-2\(21\)-281-289](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-2(21)-281-289).
30. Змістовий модуль 1. „Підготовка солдата до різних видів бою”. Заняття 5. „Способи та прийоми пересування особового складу на полі бою”. С. 1–20. URL: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/kafedry/kafedra-viiskovoi-pidhotovky/distant-co-nten-t/pervinna/Zanytie_1_5.pdf.
31. ТрО G7. Способи пересування й ведення бою у складі бойових груп. ТрО G7. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/lesson/sposobi-peresuvannya-j-vedennya-boyu-u-skladi-bojovix-grup>.
32. ТрО G7. Ведення охоронних, оборонних та патрульних дій у складі відділення (взводу). ТрО G7. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/lesson/oxorona-ta-oborona-vazhlivix-obyektiv-i-komunikacij-v-riznix-umovax-obstanovki-v-skladi-viddilennya-vzvodu-vedennya-oxoronnix-oboronnix-ta-patrulnix-dij>.
33. Курс “База: Сучасна військова підготовка”, Prometheus, URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+GMT101+2022_T3
34. ТрО G7. Подолання інженерних загороджень. ТрО G7. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/lesson/podolannya-inzhenernix-zagorodzen>.
35. Тема № 14. “Подолання смуги перешкод”. Методична розробка для проведення практичних занять із навчальної дисципліни “Спеціальна фізична підготовка” з курсантами Національної академії внутрішніх справ / уклад.: О. В. Кузенков, О. В. Тихий. Київ, 2019. С. 1–25. URL: https://www.naiau.kiev.ua/files/kafedru/sfp/2020/spf_tema_14.pdf.
36. Кременчуцький медичний коледж. Пам’ятка правила поводження з вибухонебезпечними предметами. Кременчуцький медичний коледж. URL: <https://k-m-k.com.ua/wp-content/uploads/2018/06/Pamyatka.pdf>.
37. Шевченко В. Найпростіші правила з мінної безпеки для цивільних та щойно мобілізованих. Армія Inform. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/11/18/najprostishi-pravyla-z-minnoyi-bezpeky-dlya-cyvyh-ta-shhojno-mobilizovanyh/>.
38. Мінна безпека. Dovidka.info. URL: <https://dovidka.info/yak-povodytys-v-umovah-zagrozy-zaminuvannya/>.
39. Дії населення під час проведення евакуації. Офіційний веб-сайт Закарпатської обласної військової адміністрації. URL: <https://carpathia.gov.ua/civilnij-zahist/dii-u-nadzvychainykh-sytuatsiiakh-pryrodnoho-ta-tekhnohennoho-kharakteru/dii-pid-chas-provedennia-evakuatsii>.

40. Дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. URL: <https://dsns.gov.ua/uk/abetka-bezpeki/diyi-naselennya-v-umovax-nadzvicainix-situacii-vojenного-xarakteru>.

41. Дії в разі терористичного акту, перестрілки, захоплення транспорту. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. URL: <https://dsns.gov.ua/uk/abetka-bezpeki-1/nebezpeki-socialnogo-xarakteru/diyi-v-razi-teroristicnogo-aktu-perestrilki-zaxoplennya-transportu>.